

H O M M A G E

Tomas Tranströmer

på svenska och ungerska

svédül és magyarul

Ághegy Könyvek

HOMMAGE
Tomas Tranströmer

ÁGHEGY KÖNYVEK

Sorozatszerkesztő,
Tar Károly

nka

Nemzeti Kulturális Alap
Svédországi Magyarok országos Szövetsége
Neufeld Róbert

Szerkesztette, tördelte és a borítót tervezte:
Formgivning och sättning:
Tar Károly

© Tar Károly

ISBN 978-963-552-453-2

KIADJA A SZÉKELYHÁZ KÖZHASZNÚ ALAPÍTVÁNY

Felelős kiadó: Nagy Zoltán kuratóriumi elnök

HOMMAGE

Tomas Tranströmer

på svenska och ungerska
svédül és magyarul

Urval och sammanställning
Válogatta és összeállította
Tar Károly

Ághegy Könyvek

Tomas Tranströmer

Előszó

Ezt az előszót Thinsz Géza, és Mervel Ferenc helyett írom. Ők voltak Tomas Tranströmer legközelebbi magyar barátai. És Sulyok Vince helyett is, aki a Mervel skandináviai költőket bemutató fordításaihoz (Kék fjord, ezüst sirály) bevezetőt írt. Nekik köszönhetjük azt is, hogy a svéd Nobel-díjas költő Tolkingar (Műfordítások) című kötetébe negyvenhárom magyar költemény is szerepel.

„A műfordítások szellemi hidak, a művek: hírnökök.” –írta Mervel Ferenc tizenöt évvel ezelőtt a Minoritates mundi sorozatban megjelent, skandináv költőket saját fordításában bemutató kötetében.

Thinsz Géza nemcsak felhívta Tranströmer figyelmét, többek között Illyés Gyulára, Nagy Lászlóra, Nemes Nagy Ágnesre, Pilinszky Jánosra, Szabó Lőrincire, Tandori Dezsőre, Weöres Sándorra, de nyersfordításokkal is segítette. Ahogyan ezt később Mervel Ferenc is tette, aki azon az emlékezetes Nemzetközi Könyvfesztiválon, amikor költőn díszvendégként járt Budapesten, elkísérte, és „hangja volt”, hiszen Tranströmer agyvérzése után, nem, vagy nehezen, beszél. Mervel Ferencnek köszönhető a Széphalom Könyvműhelynél 2001-ben, 117 vers címmel megjelent Tranströmer kötet, amelyben Jávorszky Béla, Sulyok Vince és Thinsz Géza tolmácsolásban olvashatunk válogatást.

Ebből a stockholmi Svéd Intézet által támogatott kötetből kaptam dedikált példány Mervel Ferencről, s korai halála után mindig, amikor előveszem, úgy érzem stafétabotot tartok a kezemben. Pedig leghosszabb baráti beszélgetésünkön, amit a háztetőkről lecsüngő jégcsapok elől menekülve, Ferenc kedvenc stockholmi cukrászdájában folytatunk, sok mindent terveztünk a sors nyújtotta hídépítésünk feladatairól, de egy szót sem ejtett arról, hogy nekem is vállalom kell a „hírnök” szerepét. Azelőtt néhány esztendeje érkeztem Svédországba, nem azért, hogy a „svédek kenyerét egyem”, hiszen félmagyar unokáim nevelésére jöttem, és a kenyeret is magam sütöttem akkor, az anyámtól ellesett erdélyi módra. De ha már itt vagyok, gondoltam, alapítottam Magyar Liget családi lapom mellé, Ághegy névvel, irodalmi és művészeti folyóiratot, amelynek Észak hírnökei rovatát Mervel Ferenc munkatársi segítségével el sem kezdekem volna.

Eltelt egy évtized, Ferenc nem érhetette meg Tranströmer Nobel-díjas elismerését, és több mint félezer alkotónk között kitartó főmunkatársaim műhelyalakító igyekezetét sem, amelynek eredményekép-

pen ez a Tomas Tranströmer közzöntő könyvünk is született.

Valljuk, hogy mi, az Ághegy alkotói, különösen az Ághegy Könyvek sorozatban kötettel jelentkezők, a magyar és a svéd kultúra közötti kapcsolatteremtést segítjük, hidat építünk, hírnökök vagyunk.

Tranströmer verseit szerte a világon ismerik és elismerik „tömör, letisztult költői képeiért, amelyek új fényben mutatják meg a valóságot” méltán dicsérik, tanulmányokat írtak róla. De szeretném hinni, és remélem, hogy magyarul értik a leginkább. Így kell lennie, mert - az őt fordító jeles alkotóink által - mi svéd-magyarok vagy magyar-svédek állunk hozzá a legközelebb.

Kötetünk tisztelgés és mutató abból a felemelő folyamatból, amely a két hazát magáénak mondható alkotó ember lehetőségeit mutatja: szolgálat és köszönet.

Tar Károly

Förord

Föreliggande förord har skrivits av mig fast det borde författats av Géza Thinsz¹ och Ferenc Mervel² i stället, saliga herrar som har varit Tomas Tranströmers närmaste ungerska vänner. Därtill av Vince Sulyok³, som också skrivit förord till Mervels² översättningar av skandinaviska diktare (Blå fjorden, Silvermåsen). Vi står dessa herrar i tacksamhetsskuld för de 43 ungerska diktarnas som kom ut i Tolkingar (Műfordítások) – de svenska Nobelprisbelönade diktares samlade verk.

„*Tolkningar skapade av översättare är alltid intellektuella broar och alster: ett slags budbärare*” – har Ferenc Mervel² skrivit för 15 år sedan i presentationen av skandinaviska författare i egen översättning av utgivna band i serien *Minoritates mundi*. Utöver sin gärning med att rikta Tranströmers uppmärksamhet på bl.a. Gyula Illyés⁴, László Nagy⁵, Ágnes Nemes-Nagy⁶, János Pilinszky⁷, Lőrinc Szabó⁸, Dezső Tandori⁹ och Sándor Weöres¹⁰, Géza Thinsz¹ har hjälpt till med ett gediget förarbete till översättningar. Ferenc Mervel² har på exakt samma sätt agerat på den oförglömliga Internationella Bokmässan 2001 när han som Tranströmers följeslagare blev, inte enbart ledsagare till den inbjudna hedersgästen, utan också till hans röst på framträdanden, detta p.g.a. poeten inte kunnat tala resp. enbart med svårigheter artikulerat efter sitt slaganfall. Vi får tacka samma Ferenc Mervel² för utgivning av Tranströmers poesi med 117 dikter år 2011 i

Tomas Tranströmer

Széphalom Könyvműhely förlagets försorg bestående av valda verk i tolkning av Béla Jávorszky¹¹ Vince Sulyok³ och Géza Thinsz¹. Jag har av Ferenc Mervel² fått ett dedikerat ex av boken vars utgivning stöddes av Svenska Institutet och varje gång jag tar fram de efter hans alldeles för tidiga bortgång känns det som om jag hållit en staffettpinne i mina händer. Fast på dem längsta samtalen vänner emellan när vi satt på Ferencs favoritkafé i Stockholm, dit vi flydde från de hängande istapparna från taket och planerade om ödets brobyggartvingande allt i allo uppdrag, yppade han sig inte med ett enda ord om att jag också skulle få axla „budbärarens” roll. Jag som enbart något år tidigare landade i Svea riket inte för att „äta svenskarnas levebröd” (ungerskt ordspråk) – utan kommit det facto som hjälp med fostran av mina halvungerska barnbarn – fortfarande själv bakat mitt eget bröd enligt det transsylvaniska receptet jag lurade till mig från min saliga mor. Jo, om jag redan finns här, så har jag tänkt grunda utöver *Magyar Liget* (översätt. Ungersk Lund) en litterär- och artistisk tidskrift *Ághegy* (översätt. Grenspets) vars rubrik *Észak hírnökei* (översätt. Nordens berolder) hade aldrig kunnat bli av utan Ferenc Mervels² medarbetarstöd.

En dekad har alltså passerat och Ferenc har inte hunnit uppleva Tranströmers Nobelpris 2011, en utmärkelse för den skaparglädje som halvtusen av våra medarbetare delar med sig och ej heller mina huvudredaktörernas verkstadstroga ihärdiga insatser som nu resulterar i en upplaga som hedrar Tomas Tranströmer. Vi – speciellt skapare kring *Ághegy* och särskilt inom serier av *Ághegy* böcker – bekänner oss till banbyttande relationsbyggare mellan den svenska och ungerska kulturen, bygger broar med budbäraransvar.

Tranströmers poesi är känd världen över och erkänns för sina „förtätade, rena poetiska bilder, vilka som ger oss ny tillgång till det verkliga”, något som hedras med rätta samt analyseras i uppsatserna. Jag vill hoppas, att han blir bäst förstådd på ungerska. Det måste bara bli så, för att vi svensk/ungare eller ungersk/svenskar står honom närmast tack vare hans uttolkare - våra förträffliga översättare. Detta band är uppvaktning och demonstration av en upplyftande process, som står en skapare till buds med förmånen att kunna bekänna sig till två hemländer: prestation och tacksamhet.

Károly Tar

Översättning och fotnot: **Albert. N. Békássy**

Tomas Tranströmer

¹**Géza Thinsz** *1934 †1990: ungersk/svensk författare, bosatt 1956-1990 i Sverige, en främste förmedlare av ungersk litteratur under sextioalet, skrev dikter och noveller på både ungerska och svenska.

²**Ferenc Mervel** *1936 †2004. Översättare från svenska, danska, norska, isländska och feröiska till ungerska och vice versa till svenska. Har han uppskattningsvis översatt hundratal skandinaviska litterära verk till ungerska och tolkade ut på svenska närmast femtiotal ungerska författare. Han är en av Tranströmers ungerska översättare so beskriver Tranströmers poetiska stil och författarskap som vardaglig, men *med det mystiska ständigt närvarande förmedlat med ett komplicerad slag av naturhyrik.*

³**Vince Sulyok** *1932 †2009, norsk/ungersk författare och översättare som efter 1956 bosatte sig i Oslo där han levde till sin död och arbetade som Universitetsbibliotekets förste bibliotekarie. Han belönades med flertal ungerska utmärkelser för förmedling av ungersk kultur till Norge och skandinavisk kultur till Ungern.

⁴**Gyula Illyés** *1902 †1983 ungersk författare och dramatiker, som anslöt sig till arbetarrörelsen och deltog 1920 i revolutionen, fick emigrera till Paris och återvände till Ungern 1926.

⁵**László Nagy** *1925 †1978 ungersk författare och översättare, levte i Ungern.

⁶**Ágnes Nemes-Nagy** *1922 †1991 ungersk författare, essäist och översättare levte i Budapest.

⁷**János Pilinszky** *1921 †1981, ungersk författare, hans dikter har kommit ut på svenska genom Gabor Narrers och Karl Vennbergs tolkningar.

⁸**Lőrinc Szabó** *1900 – †1957 ungersk författare och översättare

⁹**Dezső Tándori** *1938 ungersk författare, översättare och uppskattad skådespelare i Budapest.

¹⁰**Sándor Weöres** *1913 †1989 ungersk poet, anses som 1900-talets mest betydande ungerska diktare. Arbetade som bibliotekarie och frilansande skribent. I sin diktning utforskade han allt från barnramsor till österländsk filosofi. Hans poesi lockade flera svenska uttolkare däribland Aspenström, Reidar Ekner Ove Berglund och Tranströmer fr.a. under 60- och 70-talet vanligen genom 'Géza Thinsz förmedling.

¹¹**Béla Jávorszky** *1940 ungersk författare, översättare och diplomat, i hans tolkning utkom 16 band av ungerska författares verk på finska och svenska översatt tillsammans med Hannu Launonen (*1941) och Folke Isaksson (*1927 †2013).

Csend ég és víz között

Látogatás Tomas Tranströmernél

A szoba nem olyan nagy, de világos, szellős, berendezése egyszerű. A legtöbb helyet egy zongora foglalja el, kottákkal tele rakva. A fedele nyitva, hogy bármikor mellé ülhessen a költő, és megszólíthassa a csendet. Hogy a csend mögé hatoljon, kívül és belül. *Tomas Tranströmer* most nem a zongoránál ül, hanem az ablak előtt, mely magasan Stockholm fölött tárul a víz felé. Ég és víz. Jól látni innen a kikötőbe igyekvő hajókat, és ide hallatszik a hajókürtök mély bújása. Talán éppen ennél az ablaknál ülhetett a költő akkor is, mikor egyik 1996-ban írt haikuja eszébe jutott:

Bent orchideák

kint tankhajók úsznak el.

Sápadt telibold.

(Lipcsey Andersson Emőke fordítása)

Tomas, és felesége Monica már vártak. Délután négy óra van, s bár ilyenkor télen a város utcáit már elfoglalja a sötétség, itt fent, ég és víz között még világos van. Az ablak és a zongora között ülünk egy kicsiny asztalkánál, melyre hamarosan kávécsésze és sütemény is kerül.

– December 10-e, a Nobel díj átvételének napja emlékezetes, eseményekben, benyomásokban gazdag nap lehetett. Melyik volt mégis a legemlékezetesebb pillanat ezen a napon, mi volt az, ami a legerősebb benyomást tette Tomas Tranströmerre?

– *Az egész. Minden – feleli tekintetével és mozdulataival a költő.*

Monica elmosolyodik, s megkezdődik az a metakommunikáció, mely hosszú évek során fejlődött ki közte és férje közt, s mely lehetővé teszi, hogy Monica tolmácsolja a költő gondolatait.

Lipcsey Andersson Emőke

– Igen, minden – folytatja Monica Tomas gondolatait. *Az ünnepi beszéd, a bankett, a műsor. Kiváló művészek szavalták, illetve adták elő Tomas megzenésített verseit. Nem is gondoltuk, hogy ennyire oldott lesz a hangulat. De nemcsak a díj átadásának napja emlékezetes. Sok olyan program volt azon a héten, ami élményt jelentett. Régi hagyomány például, hogy a Nobel díjas meglátogatja a Rinkeby iskolát, ahol nagyon sok a bevándorló. Fantasztikus volt az a szeretet, amellyel ezek a gyerekek, fiatalok fogadtak minket. Tomas verseit szavalták, és elmesélték, mi fogta meg őket a versekben. Ha akadoztak is néha, s az előadásmód nem is volt tökéletes, de az az őszinte, mély beleérzés amellyel a versekhez közelítettek, megható volt. Nem volt bennük semmi mesterkélt, valóban azt közvetítették, ami megérintette őket Tomas verseiben.*

Tranströmer tiszta, világoskék szemében fény gyullad, és fejével int Monicának.

– Igen, azt szeretném, hogy elmeséljem, mit mondott az egyik tízennégy éves diák – nevet Monica.

Tranströmer mosolyogva bólint.

– Yusufnak hívták a fiút. Azt mondta, Tomas, el tudom képzelni, milyen szabadnak érzed magad, mikor zongorázol. Én ugyanazt érzem, amit te. Szabadnak érzem magam, mikor focizom! – meséli Monica.

Mindannyian nevetünk. A nevetés is felszabadító érzés, akár Yusufnak a foci, vagy Tranströmernek a zene.

Igen, a zene. Tomas Tranströmer a költészetten és a zenén keresztül szólítja meg a csendet, hogy árulja el titkait. Hogy árulja el, mi van a szavakon és a hangokon túl, és mi van magán a csenden túl. A csenden túl ott van talán az, amit valójában sem a szavak, sem a hangok nem tudnak kifejezni. Mégis Tranströmer az, aki költészetével talán a lehető legközelebb került ahhoz, hogy kifejezze a kifejezhetlent.

Ugy tűnik, Tranströmer számára a költészet és a zene egyformán fontos. A zenehallgatás és a zenélés létszükséglet. Sok időt tölt a zongora mellett, és bal kézre írt darabokat játszik.

– Van-e kedvenc zeneszerzője, vagy kedvenc zenei stílusa?

Lipcsey Andersson Emőke

Tomas arca beszédes lesz, fejét ingatja, s bal kezével olyan mozdulatot tesz, mintha a zene egészét magához akarná ölelni.

– *Változó, hogy mikor melyik zeneszerző, vagy zenei stílus áll hozzá közel* – feleli Monica. – *Volt például Brahms korszaka, vagy Schubert korszaka, vagyis közel állnak hozzá a klasszikusok. Ugyanakkor sok, mai modern zeneszerzőt hallgat. Korábban, mikor még járta a világot és sokat utazott, mindenütt olyan felvételeket vásárolt, amelyekből annak az országnak zeneszerzőit ismerhette meg, ahol éppen járt, s főleg a kortársakra volt kíváncsi.*

Tranströmer egy nagy, szürke könyv után nyúl az asztalon.

– *Ó, értem, Tomas* – mondja Monica kedvesen csipkelődve. – *Most dicsekedni akarsz, hogy ebben a gyűjteményben lévő zongoradarabokat mind neked, a te balkezedre írták!*

Ezen ismét valamennyien nevetünk, de én közben már a következő kérdésen gondolkodom. Izgat a dolog, hogy Tranströmer, aki a egyetlen haikuba sűrítve is képes felmutatni a mindenséget, aki a szavak mágusa, s akiről az ember azt gondolná, neki igazán nincs szüksége más kifejező eszközre, vajon miért került mégis olyan bensőséges kapcsolatba a zenével.

– Tizenévesként izgatta a zeneszerzés, el is sajátította zeneszerzés alapjait, arra is gondolt, hogy esetleg zongorista lesz, vagyis a zene szinte kezdettől fogva jelen van életében. Mi az, amit hiányol a szavakból? Illetve, támad-e hiányérzete, vagy érez-e valamiféle akadályt, ha a zene eszközeivel próbálja magát kifejezni?

– *Én rögtön 79 márciusán című versedre gondolok* – mondja Monica – *Igazam van?*

Tomas helyeslőleg bólint.

– *Abban mondja azt Tomas, hogy „fáraszt az, ki csak szavakat mond, szavakat, nyelv nélkül”. Ebben a sorban benne van, hogy maguk a szavak jelenthetnek akadályt, és állhatnak közénk, s közé annak, amit valójában ki akarunk fejezni. Tomas nem zeneszerző, így nem igen mondhatná meg, vajon van-e hasonló akadály a zenében a kifejezendő és a kifeje-*

zett között. Azt viszont elmondhatom, hogy az utóbbi években a zene fontosabb Tomas számára mint a költészet. Igaz-e, Tomas?

– Igen, igen – helyesel a költő.

– Akadály nélkül képes vagy befogadni a zenét és bal kézzel játszani is. Különös, hogy kottát is könnyebben olvasol most, mint szöveget.

– *Kanyarodjunk vissza a költészethez. A Svéd Akadémia a következő szavakkal motiválta, hogy az irodalmi Nobel díjat miért ítéli Tomas Tranströmernek: „tömör, letisztult költői képeiért, amelyek új fényben mutatják meg a valóságot”. Mi a titka, ezeknek a tömör, letisztult költői képeknek?*

– *Én azt mondanám, hogy végtelen türelem. Tomas rengeteget dolgozik egy-egy versen. Valójában nem is írt olyan sok verset, s ez azért van, mert azokat viszont, amelyeket megírt, sokszor évekig csiszolgat* – mondja Monica.

Tranströmerre pillantok, vajon igazat ad-e. Elgondolkozva ül, s kicsit fáradtnak látszik. De hamarosan újra megélénkül mikor a felteszem a következő kérdést, s úgy találja, fogas kérdést tettem fel.

– *Költészetében mindenütt jelen van az, amit nem lehet leírni, és kifejezni. Elmondhatjuk-e, hogy az, ami leírhatatlan, egyben természetfeletti?*

A kérdést Monica is nehéznek találja.

– *Tudja, ha Tomas megtalálná a szavakat, s el tudná mondani amit gondol, olyan választ adna erre a kérdésre, amiről Ön el is binné, hogy az a helyes válasz* – feleli végül.

Ismét nevetünk, közben csodálom azt a derűt, s harmóniát, ami ebből a két emberből sugárzik. Eszembe jut egy interjú, amit nemrég hallgattam meg, s még 1983-ban készült. A riporter a titokzatosról, a Tranströmer költészetében jelen lévő misztikumról, vagy misztériumról faggatta a költőt. Tranströmer elmondta, hogy korai élményei közé tartozik a kozmosszal, a világmindenséggel való összetartozás érzése. Ez az érzés egyszerre volt profán és vallásos élmény. Tranströmer az interjúban elmondta,

hogy költészetének vallásos dimenziója is van. Ez a dimenzió azonban szerinte létünk mindennapi tartozéka, olyan, ami természetől fogva jelen van, bár napjaink szekularizált társadalmában egyre kevesebben élik meg azt a pillanatot, mikor ez a dimenzió megérinti az embert. Tranströmer az Isten elvetésétől, a kételkedésen keresztül, majd egyfajta vallásos rajongáson túl találta meg azt az Istent, aki megfoghatatlan. Mint mondta, nem is igen nevezi a megfoghatatlant Istennek, mert ilyenkor az ember óhatatlanul is valamiféle antropomorf lényre gondol.

– Vajon a természetfeletti része a valóságnak vagy nem? – kockáztatom meg a kérdést.

– *Azt hiszem* –, mondja Monica – *kicsit túl absztrakt az a szó, hogy természetfeletti*. – Majd emlékezteti Tomast, hogy egyszer azt mondta, idegenkedik a filozófiától.

– *Ismerünk egy asszonyt* – folytatja Monica –, *aki úgy tudja felolvasni Tomas verseit, hogy az ember úgy érzi, egy másik dimenzióba kerül, s olyan közel a versek lényegéhez, hogy szinte irigykedik rá az ember. Mégis azt hiszem, s Tomas verseiből is ez derül ki, hogy az, amit természetfeletti-nek nevezünk a valóság része.*

A szobában közben besötétedett, Monica lámpát gyújt. Sok mindent lehetne még kérdezni versekről, zenéről, mindarról ami absztrakt, és a költő metaforáiról, melyek olyan közel hozzák az olvasót a szavakkal leírhatatlanhoz amilyen közel csak lehet, de eszembe jut, hogy Tranströmer mindaddig, míg betegsége meg nem akadályozta, gyakorló pszichológus is volt. Dolgozott javítóintézetekben, börtönökben, foglalkozott fogyatékosokkal, kábítószerfüggőkkel.

– Mi az, ami vonzza Önt azokhoz az emberekhez, akik tudatosan vagy akaratok ellenére a társadalmon kívül kerültek?

– *Erről annak idején többször is beszélgettünk Tomasszal* – mondja Monica. – *Ezek az emberek valami olyat képviselnek, ami nagyon valóságos. A velük való találkozás kiemelheti őket abból az egzisztenciális*

válságból, amelybe jutottak. Ez az amit adhatunk nekik, s közben mi is kapunk. Kapunk, mert ezek az emberek levetettek minden álarcot, megszabadultak minden szereptől, helyüket keresik, ha úgy tetszik, új szerepet, olyat, ami közel hozzá őket saját magukhoz. Azt hiszem, így foglatható össze, mi vonzotta Tomast a társadalmon kívül rekedt emberekhez.

Ismét eszembe jut az 1983-as interjú. Abban is szó esett a szerepekről, s arról, hogy Tomas Tranströmer nem szereti a szerepeket, s idegenkedik a médiától. A médiák is szerepbe kényszerítik az embert, olyan szerepbe, amilyenben ők szeretnének minket látni. Elmondja azt is, hogy őt és a költészetét túlságosan is ünnepélyesnek tüntetik fel, holott jelen van benne az élet hétköznapi oldala is, és a humor.

– Megfigyeltem, hogy egy felolvasó estén mindenki felölti arcára a legünnepélyesebb kifejezést, ha verseimet hallgatja. De talán ez a szabvány kifejezés amit a svédek magukra öltenek, ha verset hallgatnak – jegyzi meg fanyar humorral az 1983-as interjúban.

Csend telepszik a szobára. Menni készülök. Búcsúzóul még megkérem a költőt, dedikálja nekem verses kötetét. Kinyitva tartom ölében a könyvet, míg lassan, minden mozdulatra koncentráva a könyvbe írja a nevét, balkézzel.

Amint a havas, stockholmi utcán lépkedek, fülemben cseng a *Palota* című verse:

PALATSET

Vi steg in. En enda vädlig sal,
tyst och tom, där golvets yta låg
som en övergiven skridskois.
Alla dörrar stängda. Luften grå.

Tomas Tranströmer

Målningar på väggarna. Man såg
bilder livlöst myllra: sköldar, våg-
skålar, fiskar, kämpande gestalter
i en dövtum värld på andra sidan.

En skulptur var utställd i det tomma:
ensam mitt i salen stod en häst,
men vi märkte honom inte först
när vi fångades av allt det tomma.

Svagare än suset i en snäcka
hördes ljud och röster ifrån staden
kretsande i detta öde rum,
sorlande och sökande en makt.

Också något annat. Något mörkt
ställde sig vid våra sinnens fem
trösklar utan att gå över dem.
Sanden rann i alla tysta glas.

Det var dags att röra sig. Vi gick
bort mot hästen. Den var jättelik,
svart som järn. En bild av makten själv
som blev kvar när furstarna gått bort.

Hästen talade: »Jag är den Ende.
Tomheten som red mig har jag kastat.
Detta är mitt stall. Jag växer sakta.
Och jag äter tystnader härinne.«

Lipcsey Andersson Emőke

Palota

*Beléptünk. Hatalmas egy terem,
csendes és üres, mint elhagyott
jégpálya, a padló úgy terül el.
Csukott ajtó. Szürke levegő.*

*A falakon festmények. Láttam
holt képek zsibongását; páncél,
mérleg, hal, süketnéma világban
harcoló lények, a túloldalon.*

*Kietlen, rideg térben egy szobor:
a terem közepén egy magányos ló,
lám, először észre se vettük
mert hirtelen ránk tört az űr.*

*Tengeri kagyló halk mormolása
a városból úgy libbent fel a hang,
puszta szobában körbe keringve
sóbajtva kereste Őt, a fényt.*

*De más is megjelent. Sötéten
várt érzékeink öt kapujánál,
hogy átléphesse már a küszöböt.
Üreges csendben pergett a homok.*

*Ideje volt megmozdulni. A ló
felé léptem. Óriási acéltest,
fekete, a hatalom maga, mely
itt maradt, mikor ura távozott.*

Lipcsey Andersson Emőke

Tomas Tranströmer

*És szólt a ló: „Egyedül Én vagyok.
Hátamról levetettem az úrt.
Itt az istállóm. Lassan növök.
A csendet falom egyre, legbelül.”*

(Lipcsey Andersson Emőke fordítása)

A cikk rövidebb változata a Magyar Nemzet 2012. március 15-i számában jelent meg, a szombati Magazinban.

Tystnad mellan himmel och vatten

Ett besök hos Tomas Tranströmer

Rummet är inte stort, men ljust, luftigt och sparsamt möblerat. Den största platsen upptas av en flygel, belamrad med nothäften. Tangentlocket är uppfällt för att poeten när som helst ska kunna sätta sig där och tilltala tystnaden. Han ska kunna tränga sig bakom tystnaden, den inre och den yttre. Just nu sitter Tomas Tranströmer inte vid flygeln, utan vid fönstret med utsikt högt över Stockholms vatten. Himmel och vatten. Man ser båtarna på väg in till hamnen och hör skeppshornens dova tjut. Det var kanske just här som poeten satt 1996 när han skrev följande haiku:

Orkidéerna.

Tankbåtar glider förbi.

Det är fullmån.

Jag tas emot av Tomas och hans fru Monica. Klockan är fyra på eftermiddagen, gatorna nere i staden fylls redan av mörker vid den här tiden på vintern, men häruppe, mellan himmel och vatten, är det fortfarande ljust. Vi sitter vid ett litet bord mellan flygeln och står honom närmast – svarar Monica. – Han hade en

Emőke Lipcsey Andersson

Tomas Tranströmer

period med Brahms, en period med Schufönstret. Det dukas kaffe och bakelser.

– Nobeldagen, den 10 december, när priset delades ut, måste ha varit en dag fylld med minnesvärda händelser och intryck. Vilket var det mest minnesvärda ögonblicket denna dag? Vad var det som lämnat det starkaste intrycket på Tomas Tranströmer?

– Helheten. Allt – svarar poeten med sin blick och sina gester.

Monica ler, och nu påbörjar den metakommunikation som under årens lopp utvecklats mellan henne och hennes man, och som gör det möjligt för henne att förmedla poetens tankar.

– Javisst, allt – fortsätter Monica. Högtidstalet, banketten, programmet. Det var utmärkta artister som reciterade och sjöng Tomas dikter. Vi har faktiskt inte förväntat oss att stämningen skulle bli så avspänd. Hela veckan, inte bara dagen för prisutdelningen, innehöll minnesvärda programpunkter. Enligt en gammal tradition ska litteraturpristagaren besöka skolan i stadsdelen Rinkeby där det bor många invandrare. Det var fantastiskt att uppleva hur mycket kärlek barnen och ungdomarna visade när de tog emot oss. De läste upp dikter av Tomas och berättade vad det var som berörde dem i dessa dikter. Även om de ibland stakade sig och uppläsningarna inte var felfria, var det rörande att se deras uppriktiga och djupa inlevelse i texterna. Det fanns ingenting tillgjort i dem, de förmedlade verkligen det som hade berört dem i Tomas dikter.

Det glimtar till i Tranströmers klara, ljusblåa ögon och han nickar mot Monica.

– Ja vet – skrattar Monica – Du vill att jag berättar vad en fjortonårig elev sagt.

Emöke Lipcsey Andersson

Tomas Tranströmer

Tranströmer nickar och ler.

– Pojken hette Yusuf – berättar Monica. – Han sa ”Tomas, jag kan föreställa mig hur fri du känner dig när du spelar piano. Jag känner samma sak som du. Jag känner mig fri när jag spelar fotboll!”

Vi skrattar, alla tre. Att skratta är också en befriande känsla, liksom fotbollen för Yusuf och musiken för Tranströmer.

Javisst, musiken. Det är genom poesin och musiken som Tomas Tranströmer tilltalar tystnaden och lockar fram dess hemligheter. Att få tystnaden att avslöja vad det är som finns bortom orden och tonerna, bortom själva tystnaden. Bortom tystnaden finns kanske det som varken orden eller tonerna kan uttrycka. Tranströmer är ändå den poet som genom sin poesi kanske kommit närmast till att uttrycka det som inte kan uttryckas.

Det förefaller som om poesin och musiken är lika viktiga för honom. Att lyssna på musik och att spela musik är existentiella nödvändigheter. Han tillbringar mycket tid vid flygeln och spelar stycken för vänsterhand.

– Har han någon favorittonsättare eller favoritmusikstil?

Tomas ansikte blir uttrycksfullt, han gungar med huvudet och gör en rörelse med vänsterarmen som om han skulle vilja omfamna musikens helhet.

– Det är olika vid olika tider vilka kompositörer eller musikstilar som bert, med andra ord är det klassikerna som står honom närmast. Men han lyssnar också mycket på samtida, moderna tonsättare. Förr i tiden, när han reste runt i världen, köpte han inspelningar av tonsättare från just de land han befann sig i. Och han var särskilt intresserad av samtida tonsättare.

Tranströmer sträcker sig efter en stor, grå bok som ligger på bordet.

– Ja, Tomas, jag förstår – säger Monica i kärleksfullt retsam

Emöke Lipcsey Andersson

Tomas Tranströmer

ton. – Du vill skryta med att alla pianostycken i denna samling är skrivna för dig, för din vänsterhand!

Vi skrattar återigen alla tre, men jag funderar redan på nästa fråga. Jag undrar hur det kommer sig att Tranströmer, som kan greppa världsalltet i en enda haiku, som är en ordens magiker som förutsätts inte behöva några andra uttrycksmedel, ändå har ingått i en så innerlig relation med musiken.

– I tonåren var han mycket fascinerad av att skriva musik och han har även lärt sig komponerandets grunder. Han har funderat på att bli pianist, musiken har följt honom i hela hans liv. Vad är det som han saknar i orden? Och vidare, finns det någonting som fattas, eller något hinder som han stöter på, när han försöker uttrycka sig med musiken?

– Jag tänker direkt på din dikt ”Från mars -79” – säger Monica. – Har jag rätt?

Tomas nickar instämmande.

– I den dikten säger Tomas att han är ”trött på alla som kommer med ord, ord men inget språk”. Denna rad säger att själva orden kan bli de hinder som står mellan oss och det som vi vill uttrycka. Tomas är ingen tonsättare, han kan inte säga om det finns motsvarande hinder i musiken, mellan det som man avser att uttrycka och det som uttrycks. Men jag kan berätta att musiken på senare år har blivit viktigare för honom än poesin. Eller hur, Tomas?

– Ja, ja – instämmer diktaren.

– Du kan utan några hinder ta emot musiken och du kan även spela med vänster hand. Det är märkligt att du nuförtiden finner det lättare att läsa noter än att läsa texter.

– Låt oss återvända till poesin. Svenska Akademien motiverade sitt beslut att tilldela litteraturpriset till Tomas Tranströmer med följande ord: ”för att han i förtätade, genomlysta bilder ger oss ny tillgång till det verkliga”. Vad är hemligheten bakom dessa förtätade, genomlysta bilder?

Emöke Lipcsey Andersson

– Jag skulle vilja säga att hemligheten är ett ändlöst tålamod. Tomas arbetar otroligt mycket med varje enskild dikt. Han har egentligen inte skrivit så många dikter och det beror på att han kan hålla på och finslipa dikter i årtal – säger Monica.

Jag kastar en blick på Tranströmer för att se om han instämmer. Han sitter eftertänksamt och verkar vara lite trött. Men han piggnar till när jag ställer min nästa fråga, som han finner knepig.

– Överallt i er poesi finns någonting närvarande, någonting som inte kan beskrivas och uttryckas. Kan vi säga att det som inte kan formuleras är någonting övernaturligt?

Monica tycker också att frågan är svår.

– Vet ni, om Tomas skulle hitta orden och skulle kunna berätta vad han tänker, skulle han ge ett sådant svar på denna fråga som ni skulle uppfatta som det rätta svaret – säger hon till sist.

Vi skrattar igen och jag beundrar den glädje och harmoni som dessa två människor utstrålar. Jag kommer att tänka på en intervju som gjordes 1983 och som jag fick höra nyligen. Intervjuaren försöker få Tranströmer att prata om det hemlighetsfulla eller det mystiska i diktarens poesi. Tranströmer berättar att känslan av samhörighet med kosmos och med världsalltet var en av hans tidiga upplevelser. Det var på en och samma gång en profan och en religiös upplevelse. Han berättar vidare att hans poesi har en religiös dimension. Den dimensionen utgör en beståndsdel i vardagslivet. Det är någonting som är naturligt närvarande, även om människor i vårt sekulariserade samhälle alltmer sällan förnimmer ögonblicket då denna dimension berör dem. Han berättar att han hittat sin ogripbara Gud bortom förnekandet av Gud, bortom tvivlet och bortom ett slags religiöst svärmeri. Han vill dock inte kalla detta ogripbara för ”Gud”, därför att ordet är ohjälpligen förknippat med något slags människoliknande väsen.

Tomas Tranströmer

– Är det övernaturliga en del av verkligheten eller inte? –
dristar jag mig att fråga.

– Jag tror – säger Monica – att ordet ”övernaturligt” är lite
för abstrakt. – Sedan påminner hon Tomas om att han någon
gång sagt att han känner sig främmande inför filosofin.

– Vi känner en kvinna – fortsätter Monica – som kan läsa
upp Tomas dikter på ett sådant sätt att man upplever att man
hamnar i en annan dimension, så nära dikternas väsen att man
nästan blir avundsjuk på henne. Ändå tror jag, vilket också fram-
går av Tomas dikter, att det som vi kallar övernaturligt är en del
av verkligheten.

Det har blivit mörkt i rummet. Monica tänder ljuset. Jag
skulle kunna fråga mycket mer om dikterna, om musiken, om
det abstrakta, om diktarens metaforer som tar läsaren så nära
som det bara är möjligt till det som inte kan beskrivas i ord. Jag
kommer emellertid att tänka på att Tranströmer var, innan han
drabbades av sin sjukdom, yrkesutövande psykolog. Han var
verksam på anstalter och fängelser, han har arbetat med utveck-
lingsstörda och narkomaner.

– Vad är det som drar Er till människor som medvetet eller
mot sin vilja hamnat utanför samhället?

– Jag har pratat mycket om det med Tomas förr i tiden –
säger Monica. – Dessa människor representerar någonting som
är mycket verkligt. Mötet med dem kan lyfta upp dem ur den
existentiella kris som de hamnat i. Vi kan ge dem det, samtidigt
som även vi själva får ut någonting av mötet. Vi får någonting,
därför att dessa människor har lagt ifrån sig alla masker, gjort sig
fria från alla roller, och de letar efter en plats, eller möjligen efter
nya roller, sådana som ligger närmare dem själva. Jag tror att
man på detta sätt kan sammanfatta varför Tomas drogs till män-
niskor som hamnat utanför samhället.

Jag tänker återigen på intervjun från 1983. Där talas det
också om roller. Tomas Tranströmer tycker inte om roller och

känner sig främmande inför massmedier. Media tvingar människor in i roller, sådana roller som passar för medias syften. Tranströmer berättar att både han själv och hans poesi beskrivs med en överdriven högtidlighet, trots att den också innehåller livets vardagliga och humoristiska sida.

– När jag har uppläsning till exempel, så tycker jag mig se på åhörarnas ansikten att de hela tiden uppfattar det som fruktansvärt högtidligt. Men det är kanske det standarduttrycket som svensken har i ansiktet när han lyssnar på poesiuppläsning – anmärker han med besk humor i intervjun från 1983.

Det blir tyst i rummet. Jag gör mig beredd för att gå. Avslutningsvis ber jag poeten att signera sin diktsamling. Jag håller den öppna boken framför honom och han skriver sitt namn med vänsterhanden, sakta och omsorgsfullt.

På min väg genom snötäckta gator i Stockholm tänker jag på hans dikt Palatset:

PALATSET

Vi steg in. En enda väldig sal,
tyst och tom, där golvet yta låg
som en övergiven skridskois.
Alla dörrar stängda. Luften grå.

Målningar på väggarna. Man såg
bilder livlöst myllra: sköldar, våg-
skålar, fiskar, kämpande gestalter
i en dövtum värld på andra sidan.

En skulptur var utställd i det tomma:
ensam mitt i salen stod en häst,
men vi märkte honom inte först
när vi fångades av allt det tomma.

Emöke Lipcsey Andersson

Tomas Tranströmer

Svagare än suset i en snäcka
hördes ljud och röster ifrån staden
kretsande i detta öde rum,
sorlande och sökande en makt.

Också något annat. Något mörkt
ställde sig vid våra sinnens fem
trösklar utan att gå över dem.
Sanden rann i alla tysta glas.

Det var dags att röra sig. Vi gick
bort mot hästen. Den var jättelik,
svart som järn. En bild av makten själv
som blev kvar när furstarna gått bort.

Hästen talade: »Jag är den Ende.
Tomheten som red mig har jag kastat.
Detta är mitt stall. Jag växer sakta.
Och jag äter tystnader härinne.«

Beléptünk. Hatalmas egy terem,
csendes és üres, mint elhagyott
jégpálya, a padló úgy terül el.
Csukott ajtó. Szürke levegő.

A falakon festmények. Láttam
holt képek zsibongását; páncél,
mérleg, hal, süketnéma világban
harcoló lények, a túloldalon.

Emőke Lipcsey Andersson

Tomas Tranströmer

Kietlen, rideg térben egy szobor:
a terem közepén egy magányos ló,
lám, először észre se vettük
mert hirtelen ránk tört az űr.

Tengeri kagyló halk mormolása
a városból úgy libbent fel a hang,
puszta szobában körbe keringve
sóhajtva kereste Őt, a fényt.

De más is megjelent. Sötéten
várt érzékeink öt kapujánál,
hogy átléphesse már a küszöböt.
Üveges csendben pergett a homok.

Ideje volt megmozdulni. A ló
felé léptem. Óriási acéltest,
fekete, a hatalom maga, mely
itt maradt, mikor ura távozott.

És szólt a ló: „Egyedül Én vagyok.
Hátamról levetettem az űrt.
Itt az istállóm. Lassan nővök.
A csendet falom egyre, legbelül.”

(översättning av Lipcsey Andersson Emőke)

En kortare version av denna intervju publicerades i tidningen
Magyar Nemzets lördagsmagasin den 15 mars 2012.

Översättning av István Molnár

Emőke Lipcsey Andersson

Hommages

Gick längs den antipoetiska muren.
Die Mauer. Inte se över.
Den vill omge vårt vuxna liv
i rutinstaden, rutinlandskapet.

Eluard rörde vid någon knapp
och muren öppnade sig
och trädgården visade sig.

Förr gick jag med mjölkhinken genom skogen.
Violetta stammar på alla sidor.
Ett gammalt skämt hängde därinne
lika vackert som ett votivskepp.

Sommaren läste ur Pickwickklubben.
Det goda livet, en lugn vagn
fullsatt med upprörda gentlemän.

Slut ögonen, byt hästar.

I nöden kommer barnsliga tankar.
Vi satt vid sjuksängen och bad
om en paus i terrorn, en bräsch
där pickwickarna kunde dra in.

Tomas Tranströmer

Slut ögonen, byt hästar.

Det är lätt att älska fragment
som har varit på väg länge.
Inskriptioner på kyrkklockor
och ordspråk tvärs över helgon
och flertusenåriga frön.

Archilochos! -Inget svar.

Fåglarna strök över havets ragg.
Vi låste oss inne med Simenon
och kände lukten av människolivet
där följetongerna utmynnar.

Känn lukten av sanning.

Det öppna fönstret bar stannat
framför trädtopparna här
och aftenhimlens avskedsbrev.

Shiki, Björling och Ungaretti
med livets kriterior på dödens tavla.
Dikten som är fullkomligt möjlig.

Jag såg upp då grenarna svängde.
Vita måsar åt svarta körsbär.

Thinsz Géza

Hommages

Az antipoetikus fal menten jártam.
Die Mauer. Ne nézz át rajta.
Be akarja keríteni felnőtt életünket.
A rutin városában, a rutin vidékein.

Eluard megérintett egy gombot
és kitárult a fal

és megmutatkozott a kert.
Tejes sajtárral jártam valaha az erdőt.
Violaszínű fatörzsek köröskörül.
Egy régi tréfa függött a fák közt,
oly szépen, mint egy fogadalmi ajtó.
A Pickwick Club-ból olvasott a nyár.
Pompás élet, egy nyugalmas kocsi,
benne izgága úriemberek.

Hunyd be szemed, válts lovakat.

A bajban gyerekségeken járt az eszünk.
Ültünk a betegágynál és imádkoztunk,
tartson szünetet a terror, nyíljon rés,
ahol a *Pickwick Club* bevonulhat.

Hunyd be szemed, válts lovakat.

Könnyű töredékeket szeretni,

melyek már régóta útban vannak.

Feliratokat a harangokon,

a keresztbe írt közmondásokat a szenteken,
több ezer éves csírákat.

Archilochos! - Nincsen válasz.

Madarak simogattak a tenger bozontját.

Bezárkóztunk Simenonnal

és beszívtuk az emberélet szagát,

ahol a folytatásos regények végződnek.

Szívd be az igazság szagát.

A nyitott ablak megállt itt,

a facsúcsok és az esti ég

búcsúlevele előtt.

Shiki, Björling és Ungaretti

az élet krétájává a halál tábláján.

A tökéletesen lehetséges költemény.

Felnéztem: lengedeztek az ágak.

Fehér sirályok ették a fekete meggyet.

Ensamhet

I.

Här var jag nära att omkomma en kväll i februari .
Bilen gled sidledes på halkan, ut
på fel sida av vägen. De mötande bilarna -
deras lyktor - kom nära.

Mitt namn, mina flickor, mitt jobb
lösgjorde sig och blev kvar tyst bakom,
allt längre bort. Jag var anonym
som en pojke på en skolgård omgiven av fiender.

Mötande trafik hade väldiga ljus.
De lyste på mig medan jag styrde och styrde
i en genomskinlig skräck som flöt som äggvita.
Sekunderna växte - man fick rum där -
de blev stora som sjukhusbyggnader.

Man kunde nästan stanna upp
och andas ut en stund
innan man krossades.

Då uppstod ett fäste: ett hjälpande sandkorn
eller ett underbar vindsrör. Bilen kom loss
och krälade snabbt tvärs över vägen.
En stolpe sköt upp och knäcktes - en skarp klang - den
flög bort i mörkret.

Tomas Tranströmer

Tills der blev stilla. Jag satt kvar i selen
och såg hur någon kom genom snöyran
för att se vad det blev av mig.

II.

Jag har gått omkring länge
på de frusna östgötska fälten.
Ingen människa har varit i sikte.

I andra delar av världen
finns de som föds, lever, dör
i en ständig folkträngsel.

Att alltid vara synlig - leva
i en svärm av ögon -
måste ge ett särskilt ansiktsuttryck.
Ansikte överdragert med lera.

Mumlandet stiger och sjunker
medan de delar upp mellan sig
himlen, skuggorna, sandkornen.

Jag måste vara ensam
tio minuter på morgonen
och tio minuter på kvällen.

- Utan program.
Alla står i kö hos alla.
Flera.
En.

Thinsz Géza

Magány

Közel voltam itt a halálhoz egy februári este.
Oldalvást csúszott a kocsí a síkos úton,
át az úttest baloldalára. A szembejövő autók
- fényszórók - felé.
Nevem, munkám, lányaim
leváltak rólam és némán mögöttem maradtak,
egyre távolabb. Névtelen voltam,
akar egy fiú az iskolaudvaron, az ellenség között.
A szembejövő forgalom roppant fénye.
Rámvilágítottak, én meg csak forgattam, forgattam
a kormányt,
tojásfehérjeként csurgó, átlátszó rémülettel.
Megnövekedtek a másodpercek - elfértem bennük -,
akkorák lettek, mint a kórházépületek.
Szinte arra is volt időm,
hogy kifújjam magam
mielőtt szétroncsolnak.
S akkor megtapadt a kerek: egy homokszem segített,
vagy egy csodálatos széllökés. Megugrott a kocsi
és hirtelen átvágott az úton.
Egy pózna meredt fel, szétreccsent - metsző hang -
és elszállt a sötétben.
És körülfutott a csend. Ülve maradtam.
Láttam, valaki átvág a hóförgetegen,
hogy megnézze, mi történt velem.
Régóta járom ezt a fagyos
östergötlandi síkságot,

de eddig meg nem találkoztam senkivel.

Más részén a világnak
szüntelen tolongásban
születnek, élnek, halnak meg az emberek.

Aki mindig szem előtt,
szemek sokaságában él,
annak átformálódnak az arcvonásai.
Agyagálcát hord.

Csökken es erősödik a mormogás,
míg felosztják egymás között

az eget, árnyakat, homokszemeket.
Szükségem van tíz percre reggel
es tíz percre este,

hogymagam lehessek.

- Tervek nélkül.

Mindenki sorban áll mindenkinél

Sokaknál.

Egyvalakinél.

Sommarslätt

Man har sett så mycket.
Verkligheten har tårt så mycket på en,
men här är sommaren till sist:

en storflygplats - trafikledaren tar ner
lass efter lass med frusna
människor från rymden.

Gräset och blommorna - här landar vi.
Gräset har en grön chef.
Jag anmäler mig.

Nyári síkság

Oly sok mindent láttunk már.
Annyit sorvasztott a valóság,
de végre itt a nyár:
hatalmas repülőtér - a forgalmista
szállítmányt szállítmány után irányít le,
vacogó utasokat az úrből.
A fű és a virágok - itt szállunk le.
Zöld parancsnoka van a fűnek.
Jelentkezem.

Nattjour

I.

I natt är jag nere hos barlasten.
Jag är en av de tigande tyngderna
som hindrar skutan att stjälp!
Otydliga ansikten i mörkret som stenar.
De kan bara väsa: »rör mej inte.«

II.

Andra röster tränger på, lyssnaren
glider som en smal skugga över radions
självlysande band av stationer.
Språket marscherar i takt med bödlarna.
Därför mås te vi hämta ett nytt språk.

III.

Vargen är här, alla timmarnas vän
och han rör vid fönstren med sin tunga.
Dalen är full av krälände yxskaft.
Nattflygarens dånrinner över himlen
trögt, som från en rullstol med hjul av järn.

IV.

Man gräver upp staden. Men det är tyst nu.
Under almarna på kyrkogården:
en tom grävmaskin. Skopan mot marken -
gesten hos en som somnar över bordet
med knytnäven framför sig. - Klockringning.

Éjjeli ügyelet

I.

Lenn a ballasztnál Ülök ma éjjel.
Hallgatag nehezek lettem magam is,
hogy fel ne boruljon a bárka!
Homályos arcok a sötétben, mint a kövek.
Csak sziszegni tudnak: „Ne nyúlj hozzám!”

II.

Újabb hangok tolonganak elő, a hallgató
mint keskeny árnyék siklik a rádió
világító skála-lapján.
A nyelvek egy ütemben menetelnek a hóhérokkal.
Ezért kell új nyelvet szereznünk.

III.

Felbukkan a farkas, minden óráknak barátja,
nyelvével meg-megériinti az ablakokat.
A völgyben csusza-mászó baltanyelek nyüzszögnek.
Égre csordul az éjjeli repülő lármája,
lomhán, mint a vaskerekű tolószéke.

IV.

Felássák a várost. De most csönd van.
Üres kotrógép a szilfák alatt,
a temetőben. Földre fordul a markoló -
asztalra boruló, alvó férfi
előrenyújtott ököllel. - Harangzúgás

Hemligheter på vägen

Dagsljuset träffade ansiktet på en som sov.
Han fick en livligare dröm
men vaknade ej.
Mörkret träffade ansiktet på en som gick
bland de andra i solens starka
otåliga strålar.
Det mörknade plötsligt som av ett störtregn.
Jag stod i ett rum som rymde alla ögonblick -
ett fjärlsmuseum.
Och ändå solen lika starkt som förut.
Dess otåliga penslar målade världen.

Titok az úton

Napfény hullt az alvó férfi arcára.
Élénkebb lett az alma,
de nem ébredt fel.
Árnyék hullt a férfi arcára, aki
a nap heves, türelmetlen sugarában
járt-kelt a többiekkel.
Míntha záporosó kerekedne, hirtelen besötétült.
Egy szobában álltam, mely magában foglalt
Minden pillanatot pillangómúzeum.
És mégis, a nap éppoly heves, mint azelőtt.
Türelmetlen ecsetvonásokkal festi a világot.

Lamento

Han lade ifrån sig pennan.
Den vilar stilla på bordet.
Den vilar stilla i tomrummet.
Han lade ifrån sig pennan.
För mycket som varken kan skrivas eller förtigas!
Han är lamslagen av något som händer långt borta
fast den underbara kappsäcken dunkar som ett hjärta.
Utanför är försommaren.
Från grönskan kom mer visslingar - människor eller fåglar?
Och körsbärsträd i blom klappar om lastbilarna som kommit
hem.

Der går veckor.
Der blir långsamt natt.
Malarna sätter sig på rutan:
små bleka telegram från världen.

Lamento

Letette tollát.

Ott nyugszik csöndesen az asztalon.

Ott nyugszik csöndesen a semmiben.

Letette tollát.

Oly sok mindent nem lehet se leírni, se elhallgatni!

Megbénította egy távoli esemény,
pedig akar a szív, dobog a csodabőrönd.

Kint koranyár van.

Füty hallatszik a zöldből - ember-e vagy madár?

A hazatérő teherautókat megsimogatják
a virágzó cseresznyefák.

Hetek múlnak el.

Lassan esteledik.

Molylepkék ülnek az ablaküvegre,
a világ sápadt, apró táviratai.

Från berget

Jag står på berget och ser över fjärden.
Båtarna vilar på sommarens yta.
»Vi är sömngångare. Månar på drift.«
Så säger de vita seglen.

»Vi smyger genom en sovande hus.
Vi skjuter sakta upp dörrarna.
Vi lutar oss mot friheten. «
Så säger de vita seglen.

En gång såg jag världens viljor segla.
De höll samma kurs - en enda flotta.
» Vi är skingrade nu. Ingens följe .«
Så säger de vita seglen.

A hegyről

A hegyen állok, az öböl felett.
Hajók pihennek a nyár felszínén.
„Alvajárók vagyunk. Kósza holdak”
- mondják a vitorlák.

„Átosonunk egy alvó házon.
Az ajtókat lassan kitarjuk.
A szabadság felé dőlünk”
- mondják a fehér vitorlák.

A világ akaratát láttam vitorlázni egyszer.
Egyfelé siklottak – egyetlen hajóhad.
„Most már szétszóródtunk. Senkit sem kísérünk.”
- mondják a fehér vitorlák.

Allegro

Jag spelar Haydn efter en svart dag
och känner en enkel värme i händerna.

Tangenterna vill. Milda hammare slår.
Klangen är grön, livlig och stilla.

Klangen säger att friheten finns
och att någon inre ger kejsaren skatt.

Jag kör ner händerna i mina haydnfickor

och härmar en som ser lugnt på världen.

Jag hissar haydnflaggan - det betyder:
»Vi ger oss inte. Men vill fred. «

Musiken är ett glashus på sluttningen
där stenarna flyger, stenarna rullar.

Och stenarna rullar tvärs igenom
men varje ruta förblir hel.

Allegro

Fekete nap végén Haydnt játszom
és derűs meleget érez a kezem.
Kedve van a billentyűknek. Lány kalapács üt.
Zöld a hangja, élénk és nyugodt.
Van szabadság, mondja a hang,
s hogy a császárnak nem fizet valaki adót.
Haydn-zsebembe csúsztatom kezem,
nyugodtan nézek szembe a világgal.
Felvonom a Haydn-zászlót - így jelentem:
„Nem adjuk meg magunkat. De békét akarunk.”
Lejtőn álló üvegház a zene,
hol kövek szállnak, kövek gördülnek.
Es a kövek átzuhognak a házon,
de mindegyik ablak épen marad.

Den halvfärdiga himlen

Modlösheten avbryter sitt lopp.
Angesten avbryter sitt lopp.
Gamen avbryter sin flykt.

Det ivriga ljuset rinner fram,
även spökena tar sig en klunk.

Och vara målningar kommer i dagen,
våra istidsateljéers röda djur.

Allting börjar se sig omkring.
Vi går i solen hundratals.

Var människa en halvöppen dörr
som leder till ett rum för alla.

Den oändliga marken under oss.
Vattnet lyser mellan träden.

Insjön är ett fönster mot jorden.

A félkész ég

A csüggedés félbeszakítja útját.

A rettegés félbeszakítja útját.

A keselyű félbeszakítja szárnyalását.

Előcsurran a szorgos fény,

a kísértetek is kortyintanak egyet.

És előkerülnek festményeink,

jégkori műtermeink vörös állatai.

Előbb-utóbb minden körültekint.

Százszámra járunk a napon.

Félig kitárt ajtó valahány ember,

a térre nyílik, amely mindannyiunké.

A végtelen táj alattunk.

Víz fénylik a fák közt.

Földre nyíló ablak a tó.

Elegi

Jag öppnar den första dörren.
Det är ett stort solbelyst rum.
En tung bil går förbi på gatan
och får porslinet an darra.

Jag öppnar dörr nummer två .
Vänner! Ni drack mörkret
och blev synliga.

Dörr nummer tre.
Ett trångt hotellrum.
Utsikt mot en bakgata.
En lykta som gnistrar på asfalten.
Erfarenheternas vackra slagg.

Elégia

Kinyitom az első ajtót.
Napfényes, nagy szoba.
Egy nehéz autó hajt el az utcán,
megremegteti a porcelánedényeket.

Kinyitom a második ajtót.
Megittatok a sötétséget, fiuk,
es láthatóvá váltatok.

Harmadik ajtó. Szűk hotelszoba,
mellékutcára nyílik a kilátás.
Lámpás sziporkázik az aszfalton.
A tapasztalat szép salakja.

Tomas Tranströmer

Storm

Plötsligt möter vandraren här den gamla
jätteeken, lik en förstenad älg med
milsviid krona framför septemberhavets
svartgröna fästning.

Nordlig storm. Det är i den tid när rönnbärs-
klasar mognar. Vaken i mörkret hör man
stjärnbilderna stampa i sina spiltor
högt över trädet.

Vihar

Megtorpan a vándor: tölgyóriás áll
a szeptemberi víz sáncárka előtt
zöld-feketén. Megkövült jávorszarvas –
döfésre készen.

Üvölt az északi szél. Most kap vörös
zománcot a berkenye bogyója, míg
a csillagképek dobognak felette
rekeszeikben.

Mervel Ferenc

Kväll - morgon

Månens mast har murknat och seglet skrynklas.
Måsen svävar drucken bon över vattnet.
Bryggans tunga fyrkant är kolnad. Snåren
dignar i mörkret.

Ut på trappan. Gryningen slår och slår i
havets gråstensgrindar och solen sprakar
nära världen . Halvkvävda sommargudar
famlar i sjörök.

Este –reggel

A hold árbocán gyűrött a vitorla.
Kótyagos sirály a víztükör felett.
Üszkös stég a fogódzik gerendáival
a parti bozótba.

Nézem a küszöbről, ahogy a hajnal
csapkod a tenger gránitkapuin.
Nád hegyén a nap, nyáristenek járnak
a könnyű ködben.

Upprörd meditation

En storm får kvarnens vingar att vilt gå runt
i nattens mörker, malande intet. - Du
hålls vaken utav samma lagar.
Gråhajens buk är din svaga lampa.

Diffusa minnen sjunker till havens djup
och stelnar där till främmande stoder. – Grön
av alger är din krycka. Den som
vandrar till havs vänder styvnad åter.

Felindult meditáció

A viharban köröz malomkerék.
A semmit őrlí az éjszakában. – Te
virrasztasz, forgolódsz.

A cethal hasa felsejlő lámpád.

Homályos emlékek süllyednek lassan
a tengerfenékre s megkövülnek. – Zöld
a moszattól a mankód.
Meggémberedve lépsz ki a vízből.

Dygnkantring

Stilla vaktar skogsmyran, ser i intet
in. Och intet hörs utom dropp från dunkla
lövverk och det nattliga sorlet djupt i
sommarens canyon.

Granen står som visaren på ett urverk,
taggig. Myran glöder i bergets skugga.
Fågel skrek! Och äntligen. Långsamt börjar
molnforan rulla.

Reggelbe forduló éj

Erdei hangya kémlel a semmibe.
Csupán a lobok nyirok-könnye cseppen
az éji neszekbe a nyári kanyon
fűszagú mélyén

Fenyőszál tüskés óramutatója.
A hangya parázslík a hegy-árnyék szélén.
Madár rikolt s megbillen szekerén s
felhőrakomány

En vinternatt

Stormen sätter sin mun till huset
och blåser för att få ton.
Jag sover oroligt, vänder mig, läser
blundande stormens text.

Men barnets ögon är stora i mörkret
och stormen den gnyr för barnet.
Båda tycker om lampor som svänger.
Båda är halvvägs mot språket.

Stormen har barnsliga händer och vingar.
Karavanen skenar mot Lappland.
Och huset känner sin stjärnbild av spikar
som håller väggarna samman.

Natten är stilla över vårt golv
(där alla förklingade steg
vilar som sjunkna löv i en damm)
men därute är natten vild!

Över världen går en mer allvarlig storm.
Den sätter sin mun till vår själ
och blåser för att få ton. Vi räds
att stormen blåser oss tomma.

Téli éjszaka

A vihar rátapasztja száját a házra,
fúj-fütyül be minden résen.

Rosszul alszom, forgolódom, hunyt szemmel
olvasom szövegét.

Ám a gyerekszem sötétben kerekre nyílik,
s a vihar a gyereknek zúg-zajong.
Mindkettő szereti a megkerült lámpák táncát.
Mindkettő félúton a nyelvhez.

A vihar gyerekes mohósággal csapkod
míg a karaván Lappföldnek suhan.
Házunk ismeri szögei csillagképét,
s bár recseg-ropog, meg fala van.

Az éjszaka csöndben lapul a padlón
(mely úgy őrzi a régi léptek neszét
akár a tómeder a levelek gyűjteményét.)
De odakinn dül-fül a fürgeteg.

A világban meg vadabb vihar dühöng.
Lelkünkre tapasztja száját,
s teli tüdőből fúj-fütyül. Félő, hogy
kifúj belőlünk mindent.

Krön

Med en suck börjar hissarna stiga
i höghus ömtåliga som porslin.
Det blir en het dag ute på asfalten,
Trafikmärkena har sänkta ögonlock.

Landet en uppförsbacke mot himlen.
Krön efter krön, ingen riktig skugga.
Vi flyger fram på jakt efter Dig
genom sommaren i cinemascopet.

Och på kvällen ligger jag som ett fartyg
med släckta lysen, på lagom avstånd
från verkligheten, medan besättningen
svärmar i parkerna där i land.

Csúcsok

Halk sóhajjal nekilendülnek a liftek,
kapaszkodnak egyre feljebb a házak hűvösében.
A hőségben olvadozik kinn az aszfalt.
Hunyorognak a közlekedési lámpák.
Világunk: kaptatók láncza az égnek,
csúcs csúcs után, sehol árnyék.
Téged keresünk, utánad rohanunk-repülünk
a nyár szélesvásznú pompáján keresztül.
Este horgonyt vetek, szendergő hajóként ringok
lanterna nélkül, biztos távolban a valóság zátonyatól,
míg a legénység a partok rejtekén
kalandra vadászik.

Om historien

I.

En dag i mars går jag ner till sjön och lyssnar.
Isen är lika blå som himlen . Den bryter upp under solen.
Solen som också viskar i en mikrofon under istäcket.
Det kluckar och jäser. Och någon tycks ruska en lakan
långt ute.

Alltihop liknar Historien: vår NU. Vi är nedsänkta,
vi lyssnar.

II.

Konferenser som flygande öar så nära att störta...
Sedan: en lång darrande bro av kompromisser.
Där ska hela trafiken gå, under stjärnorna,
under de oföddas bleka ansikten,
utkastade i tomrummet, anonyma som risgryn.

III.

Goethe reste i Afrika 1926 förklädd till Gide och såg allt.
Några ansikten blir tydligare av allt de får se efter döden.
När dagsnyheterna från Algeriet lästes upp
framträdde ett stort hus där alla fönster var mörklagda,
alla utom ett. Och där såg man Dreyfus' ansikte.

IV.

Radikal och Reaktionär lever tillsammans som i ett
olyckligt äktenskap,
formade av varann, beroende av varann.
Men vi som är deras barn måste bryta oss loss.
Varje problem ropar på sitt eget språk.
Gå som en spårhund där sanningen trampade!

Mervel Ferenc

V.

Ute i terrängen inte lång t från bebyggelsen
ligger sedan månader en kvarglömd tidning, full av
händelser.

Den åldras genom nätter och dagar i regn och sol,
på väg att bli en planta, ett kålhuvud, på väg att förenas
med marken.

Liksom ett minne långsamt förvandlas till dig själv.

A történelemről

Egy márciusi nap lemegyek a tóhoz. Hallgatózom.
A jég éppoly kék, mint az ego. Repedezik a sugárözönben.
A nap mikrofona alatt suttog a jégkéreg alatt.
Kotyogás, lotyogás, erjedés. S mintha lepedőt
ráznának valahol messze kinn.
Akár a Történelem: a JELEN. Elmerülten hallgatózunk.

II.

Konferenciák, mint levegőben úszó, törékeny szigetek.
S aztán a kompromisszumok elnyúló, remegő hídja,
melyre a forgalmat rátereljük, ki a csillagok alá,
örökül kései utódainknak.
Anonimek, akár az úrbe kivetett rizsszemek.

III.

Goethe kilencszázhuszonhatban Gide-nek álcázva
felfedte Afrikát. Vannak arcok, melyek jobban kirajzolódnak
a halál utáni képsoroktól. A hírügynökségek Algériája: akár egy
hatalmas épület, lezárt szemekkel. Egyetlen ablak világos
s abban Dreyfus arca.

Nittonhundraåttio

Hans blick flyttar sig ryckvis över tidningssidan.
Då kommer känslor så frusna att de tas för tankar.
Bara i djup hypnos kunde han bli sitt andra jag,
sin dolda syster, kvinnan som går med de hundratusen
skriande "Död åt schahen!" – fast han redan är död –
ett marscherande svart tält, from och full av hat.
Jihad! Två som aldrig ska mötas tar hand om världen.

Ezrkilencszázyolcvan

Pillantása ide-oda ugrál az újságoldalon.
Érzések ébrednek benne, fagyosak,
hogy gondolatok is lehetnének.
Csak mély hipnózis változtathatná másik énjévé,
titkos nénjévé, a nôvé, aki együtt vonul a százezrekekkel
és ordítózsa "Halál a sahral!" – noha az halott már
– menetelő fekete sátor, istenfélő s tele van gyűlölettel.
Jihad! Kettő, ki nem találkozik soha, gondjába veszi a világot.

Romanska bångar

Inne i den väldiga romanska kyrkan
trängdes turisterna i halvmörkret.
Valv gapade bakom valv och ingen överblick.
Några ljuslågor fladdrade.
En ängel utan ansikte omfamnade mig
och viskade genom hela kroppen:
”Skäms inte för att du är människa, var stolt!
Inne i dig öppnar sig valv bakom valv oändligt.
Du blir aldrig färdig, och det är som det skall.”
Jag var blind av tårar
och föstes ut på den solsjudande
piazzan tillsammans med Mr och Mrs Jones,
Herr Tanaka och Signora Sabatini,
och inne i dem alla öppnade sig valv bakom valv oändligt.

Boltívek

A hatalmas román stílű templom félhomályában
turisták tömege tolongott.
Áttekinthetetlenül boltívek nyíltak mögöttük.
Néhány pislákoló gyertyaláng csupán.
Egy arctalan angyal karjába zárt,
testemen átáramlott üzenete:
"Ne szégyelld emberi mivoltod, légy büszke rá!
Tebenned boltívek nyílnak, végtelen sorban.
Sosem érsz célba, és ez így van rendjén."
Könnyektől vakultan értem ki
a verőfényes piazzára
Mr és Mrs Jonsal, Tanaka úrral és
Signora Sabatinivel együtt
és mindükben boltívek nyíltak végtelenül.

IV.

Együtt az izgága Forrófejű és az aggályos Kerékkötő. Akár a házastársak
egy boldogtalan frigyben. Egymást formálva, egymásra utalva.
A gyermek már más szemmel nézi világát:
gondjai újak, új nyelvet követelnek.
Csak az igazság nyomat kövessük vizslaként!

V.

A határban szel-tépte újság, teli eseménnyel.
Hónapok óta hányódik ott, vénebb minden nappal, minden
éjjel. Záporban, hőségben gyúródik-gyúródik: galacsinná,
palántává, káposztafejjé. Földdé.
Ahogy egy emlék idővel áthasonul tennenmagaddá.

I arbetets utkanter

Mitt under arbetet
börjar vi längta vilt efter vild grönska,
efter Ödemarken själv, bara genomträngd
av telefontrådarnas tunna civilisation.

Fritidens måne kretsar kring planeten Arbeta
med dess massa och tyngd. - Det är så de vill ha det.
När vi är på hemväg spetsar marken öronen.
Underjorden lyssnar på oss via grässtråna.

Också den bär arbetsdagen finns en privat stillhet.
Som i ett rökigt inland där en kanal går:
BÅTEN visar sig oväntat mitt i trafiken
eller glider fram bakom fabriken, en vit luffare.

En söndag går jag förbi ett omålat nybygge
som står framför en grå vattenyta.

Tomas Tranströmer

Det är halvfärdigt. Träet har samma ljusa färg
som skinnet på en som badar.

Utanför lamporna är septembernatten alldeles svart.
När ögonen vänjer sig ljusnar det något
över marker där stora sniglar glider fram
och svamparna är talrika som stjärnorna

A munka peremvidékén

Munka közben
egyszerre ránk tör: el innen, ki a zöldbé,
a Vadonba, melyen csupán a telefondrótok
ökörnyál civilizációja lebeg át!

A szabadidő holdja a Munka planéta körül kering,
rabja súlyának, tömegének. - így van kiagyalva.
Hazafele menet, tudom: titokban figyel a föld.
Méhe a fűszálak sok-sok fűlevél hallgatózik.

Persze ebbe a munkanapba is cseppen kis emberi,
mint mikor a gyártelep mögött
a folyón váratlan feltűnik egy HAJÓ:
eltévedt, danáz csavargó.

Egy vasárnap épülő nyáriház előtt
sétálok el. A víztükörré néz,
félíg már készen. A festetlen deszkafal
akar egy fürdőző bőre.

A lámpák fénykörén túl szeptemberi éjjel.
Mihelyt megszokja a szem, felsejlik leplében a föld
csöndben vándorló nagy csigáival.
Annyi gomba rajta, mint égen a csillag.

Den skingrade församlingen

Vi ställde upp och visade våra hem.
Besökaren tänkte: ni bor bra.
Slummen finns invärtes i eder.

II.

Inne i kyrkan: valv och pelare
vita som gips, som gipsbandaget
kring trons brutna arm.

III.

Inne i kyrkan är tiggarskålen
som lyfter sig själv från golvet
och går längs bänkraderna.

IV.

Men kyrkklockorna måste gå under jorden.
De hänger i kloaktrumorna.
De klämtar under våra steg.

V.

Sömngångaren Nicodemus på väg
till Adressen. Vem har adressen?
Vet inte. Men det är dit vi går.

Szétoszlott gyülekezet

Meghívtuk otthonainkba,
s nem hitt szemének: megvan mindenetek
s a bensőtök nyomortanya.

II.

A templomban: fehér a boltív és az oszlop.
Mintha gipszkötés lenne
a hit törött karján.

III.

Az alamizsnás persely szinte magát⁶¹
emelkedik fel, s száll a padok közt
a hívők előtt.

IV.

De a harangok a mélybe szorultak.
Szennyvízcsatornákban függenek.
Talpunk alatt konganak.

V.

Az alvajáró Nicodemus útban
a Címhez. Kié a cím?
Nem tudom. De oda tartunk.

Postludium

Jag släpar som en dragg över världens botten.
Allt fastnar som jag inre behöver.
Trött indignation, glödande resignation.
Bödlarna hämtar sten, Gud skriver i sanden.

Tysta rum.
Möblerna står flygfärdiga i månskenet.
Jag går sakta in i mig själv
genom en skog av tomma rustningar.

Postludium

Kutató horgonyként vonszolódom a világ fenekén.
Rám akad minden felesleges limlom.
Fáradt méltatlankodás, heves lemondás.
A bakónak kő kell, Isten a homokba ír.
Csöndes szobák.
A bútorok repülésre készen a holdezüstben.
Lassan bebotorkálok magamba
az üres páncélok erdején át.

Air mail

På jakt efter en brevlåda
bar jag brevet genom stan.
I storskogen av sten och betong
fladdrade denna vilsna fjäril.

Frimärkets flygande matta
adressens raglande bokstäver
plus min förseglade sanning
just nu svävande över havet.

Atlantens krypande silver.
Molnbankarna. Fiskebåten
som en utspottad olivkärna.
Och kölvattnets bleka ärr.

Här nere går arbetet sakta
Jag sneglar ofta på klockan.
Trädkuggorna är svarta siffror
i den giriga tystnaden.

Sanningen finns på marken
men ingen vågar ta den.
Sanningen ligger på gatan.
Ingen gör den till sin.

Légiposta

Postaládára vadászva
jártam a várost levelemmel.
Idegen lepkeként csapongott
az irdatlan betonrengetegben.

A bélyeg repülő szőnyegen
most már a víz fölött lebeg
a címzés tántorgó betűivel
meg belezárt igazammal.

Felhők. Az óceán olvadt
ezüstjén kiköpött olívamagként
ringó halászhajó. Halvány csík
utána. Mint egy forradás.
Csigalassan halad a munka.
Gyakran az órára sandítok.
A fák árnyai fekete számjegyek
a zsugori csöndben.
Az igazság itt hever a földön,
de senki sem mer lehajolni érte.
Belebotlunk az utcán
s csak megyünk tovább.

Tomas Tranströmer

April och tystnad

Våren ligger öde.
Det sammetsmörka diket
krälar vid min sida
utan spegelbilder.

Det enda som lyser
är gula blommor.

Jag bärs i min skugga
som en fiol
i sin svarta låda.

Det enda jag vill säga
glimmar utom räckhåll
som silvret
hos pantlånaren.

Áprilisi csönd

Rideg, sivár tavasz.
Bársonysötét árok
kanyarog oldalamnál
vakon tükörképek nélkül.
Csak a sárga virágok
világítanak.
Árnyékomba zárva billegek előre
akar egy hegedű
fekete tokjában.
Amit meg mondani szeretnék
elérhetetlen messze csillog
mint a zálogba tett
ezüstnemű.

Sammanhang

Se det gråa trädet. Himlen runnit
genom dess fibrer ned i jorden –
bara en skrumpen sky är kvar när
jorden druckit. Stulen rymd
vrides i flätverket av rötter, tvinnas
till grönska. – De korta ögonblicken
av frihet stiger ur oss, virvlar
genom parcernas blod och vidare.

Összefüggés

Nézd azt a szürke fát! Maga az ég szivárgott
most rajtam át és le a földbe –
s összeaszott felhő maradt vissza, mikor
ivott a föld belőle. Az idelopott úr
a gyökérfonadékokban vonaglik, zölddé
tekeredik. – A szabadság rövidke
pillanata kitör belőlünk s kiörvénylik a
párkák vérén keresztül és tovább.

Kyrie

Ibland slog mitt liv upp ögonen i mörker.
En känsla som om folkmassor drog genom gatorna
i blindhet och oro på väg till ett mirakel,
medan jag osynligt förblir stående.

Som barnet somnar in med skräck
lyssnande till hjärtats tunga steg.
Långt, långt tills morgonen sätter strålarna i låsen
och mörkrets dörrar öppnar sig.

Kyrie

Életem olykor tágra tárja szemét a sötétben.
Úgy, mint mikor néptömeg árad az utcákon
útban, vakon és izgatottan a csodáért,
míg én láthatlan állva maradok csak.

Mint gyermek, rámületében elalvó,
míg szíve dörgô léptékét vigyázza.
Oly soká, míg zárt nyit a hajnal fénye
s a sötétség ajtai kitárulnak.

Ansikte mot ansikte

I februari stod levandet still.
Fåglarna flög inte gärna och själen
skavde mot landskapet så som en båt
skaver mot bryggan den ligger förtöjd vid.

Träden stod vända med ryggen hitåt.
Snödjupet mättes av döda strån.
Fotspåren åldrades ute på skaren.
Under en presenning tynade språket.

En dag kom någonting fram till fönstret.
Arbetet stannade av, jag såg upp.
Färgerna brann. Allt vände sig om.
Marken och jag tog ett språng mot varann.

Szemtől szembe

Februárban megdermedt szinte minden élet.
Madár alig repült s a lélek úgy
dörzsölődött a tájhoz, mint a hajó kikötve
a rakparthoz dörzsölődik.

A fák hátat fordítva ácsorogtak s a hó
mélységét csak a holt szalmaszálak ha mérték.
A lábnyomok megvénültek a jégen.
A nyelv pedig ponyva alatt tengődött.

Egy napon valami megjelent ablakomban.
Megálltam a munkában és felnéztem.
A színek égtek szerte. Minden megváltozott.
A mező s én egymás felé szökelltünk.

Andrum juli

Den som ligger på rygg under de höga träden
är också däruppe. Han rännilar sig ut i tusentals kvistar,
gungar fram och tillbaka,
sitter i en katapultstol som går loss i ultrarapid.

Den som står nere vid bryggorna kisar mot vattnen.
Bryggorna åldras fortare än människor.
De har silvergrått virke och stenar i magen.
Det bländande ljuset slår ända in.

Den som färdas hela dagen i öppen båt
över de glittrande fjärdarna
ska somna till sist inne i en blå lampa
medan öarna kryper som stora nattfjärilar över glaset

Július haladéka

Aki a hátán fekszik a magas fák alatt,
az ott van rajtuk is. Ezernyi ágbogukban
vízérként szétszivárog,
himbálódzik előre s vissza, hogy kilövédjön
sebesen, mint egy katapult-ülésről.

Ki a rakparton áll, az a vízbe hunyorog le.
A rakpartok gyorsabban vénülnek, mint az ember.
Ezüstszürke a fájuk s gyomrukban kövek ülnek.
A vakító fény egyenest beléjük vág.

Aki nyitott csónakon jár-kei naphosszat
a csillogó fjordok vizein,
álomba kék lámpába hull, míg a szigetek megtermett
éji lepkék gyanánt mászkálnak a lámpa üvegén.

Efter en lång torka

Sommaren är grå just nu underliga kväll.
Regnet smyger ner från himlen
och tar mark stilla
som om det gällde att övermanna en sovande.

Vattenringarna myllrar på fjärdens yta
och det är den enda yta som finns –
det andra är höjd och djup
stiga och sjunka.

Två tallstammar
skjuter upp och fortsätter i långa ihåliga signaltrummor.
Borta är städerna och solen.
Åskan finns i det höga gräset.

Det går att ringa upp hägringens ö.
Det går att höra den gråa rösten.
Järnmalm är honung för åskan.
Det går att leva med sin kod.

Hosszú szárazság után

Szürke a nyár éppen ezen a furcsa esten.
Az eső lopakodva hull le az égből
és csendesen ér a földre,
akárha alvót akarna meglepni.

A tenger színén vízkarikák nyüzsögnek
s ez az egyetlen felszín, ami látható –
minden más magasság csak és mélység,
emelkedés és süllyedés.

Két erdei fenyőfa törzse
tör föl, üreges nagy jelződobozokban folytatódva.
Eltűntek a városok, el a nap.
A villám itt lokozik a magas fűben.

Telefonálhatsz délibáb szigetére.
Amit hallasz, a szürke hang az.
A villámnak a vasérc akár a méz.
Élhetünk rejtjel-rendszerével.

Minnena ser mig

En junimorgon då det är för tidigt
att vakna men för sent att somna om.

Jag måste ut i grönskan som är fullsatt
av minnen, och de följer mig med blicken.

De syns inte, de smälter helt ihop
med bakgrunden, perfekta kameleoner.

De är så nära att jag hör dem andas
fast fågelsången är bedövande.

Emlékek figyelnek engem

Amikor még túl korán van felkelni,
de már késő visszaaludni, egy júniusi reggelen.

Muszáj kimennem, ki az emléktelte zöldbe,
és érzem, ahogy azok figyelnek, csendesen.

Láthatatlanul összeolvadnak a háttérrel,
mint a kameleonok, rendesen.

Pedig siketítő a madárdal,
mégis hallom lélegzetük, a közelben.

Stationen

Ett tåg har rullat in. Här står vagn efter vagn,
men inga dörrar öppnas, ingen går av eller på.
Finns några dörrar ens? Därinne vimlar det
av instängda människor som rör sig av och an.
De stirrar ut genom de orubbliga fönstren.
Och ute går en man längs tåget med en slägg
Han slår på hjulen, det klämtar svagt. Utom just här!
Här sväller klangen ofattbart: ett åsknedslag,
en domkyrkoklockklang, en världsomseglarklang
som lyfter hela tåget och nejdens våta stenar.
Allt sjunger. Ni skall minnas det. Res vidare!

Az állomás

Begurult egy vonat. Áll a vagonok hosszú sora,
egy ajtó sem nyílik, senki sem száll le, se fel.
Van egyáltalán ajtaja?
Odabent a bezárt tömeg, mozog fel s alá,
rendületlenül kibámulnak az ablakon.
A sínek mentén egy ember kerékvizsgáló kalapáccsal a kezében.
Üti a kerekeket, gyengén kong mindenik. Kivéve ezt, pont itt!
Itt a csengés mérhetetlenre növekszik: döndülés,
katedrális harangszava, világjáró hajó hangja
megemeli a szerelvényt vizes kavicsterhével együtt.
Zenél minden. Emlékeznetek kell erre. Utazzatok tovább!

Svar på brev

I nedersta byrålådan hittar jag ett brev som första gången kom för tjugosex år sedan. Ett brev i panik, som fortfarande andas när det kommer för andra gången.

Ett hus har fem fönster: genom fyra lyser dagen klar och stilla. Det femte vetter mot en svart himmel, åska och storm. Jag står vid det femte fönstret. Brevet.

Ibland vidgar sig en avgrund mellan tisdag och onsdag men tjugosex år kan passeras på ett ögonblick. Tiden är ingen rak sträcka utan snarare en labyrint, och om man trycker sig mot väggen på rätt ställe kan man höra de skyndande stegen och rösterna, kan man höra sig själv gå förbi där på andra sidan.

Fick det brevet någonsin ett svar? Jeg minns inte, det *var* länge sen. Havets oräkneliga trösklar fortsatte att vandra. Hjärtat fortsatte att ta sina språng från sekund till sekund, som paddan i augustinattens våta gräs.

De obesvarade breven samlas högt uppe, som cirro-stratusmoln förebadande oväder. De gör solstrålarna mattare. En gång ska jag svara. En gång då jag är död och äntligen får koncentrera mig. Eller åtminstone så långt härifrån att jag kan återfinna mig själv. När jag går nyanländ i den stora staden, på 125:e gatan, i blåsten på de dansande sopornas gata. Jag som älskar att ströva och försvinna i mängden, en bokstav T i den oändeliga textmassan.

Válaszlevél

*Az alsó fiókban buszonhat éve jött levélre találok.
Ennyi idő után is pánikot kelt.
Háznak öt ablakkal: négyen át csendben
ömlik be a fény. Az ötödik sötét égre
mennydörgésre, viharra néz. Itt állok.
A levél.
Időnként szakadék tátong kedd és szerda között
de buszonhat év egy másodperc alatt elszáll.
Az idő inkább labirintus, mint nyíl-vonal.
Ha jó helyen lapulunk a falhoz
lépteket és hangokat hallunk a másik oldalon
saját magunkat, elhaladtunkban.
Született válasz a levélre? Nem emlékszem, túl régen volt.
A tenger megszámlálhatatlan hulláma gördült a maga útján.
A szív óraműve másodpercről másodpercre ugrik
mint varangy az ablakom alatt a vízes fűben.
Rossz időt jelző cirrostratus-felhők az égen.
Elhomályosítják a napsugarakat.
Megválaszolatlan levelek sora. Majd válaszolok egyszer
ha meghaltam és koncentrálni tudok végre. Vagy legalább
oly távol leszek innen, hogy magamra találhatok.
A nagyvárosban, jövevényként, a 125-ik utcában
a szélben táncoló szemét utcájában. Én, aki szívesen
bolyongok a tömegben - egy T betű
a végtelen szövegtengerben.*

(Ur diktsamlingen *Det vilda torget*, 1983)

Tomas Tranströmer

Alkaiskt

En skog i maj. Här spökar mitt hela liv:
det osynliga flyttlasset. Fågelsång.
I tysta gölar mygglarvernas
ursinnigt dansande frågetecken.
Jag flyr till samma platser och samma ord.
Kall bris från havet, isdraken slickar mig
i nacken medan solen gassar.
Flyttlasset brinner med svala lågor

Alkaikus

Májusi erdő. Itt kisért teljes életem:
láthatatlan ingóságaim. Madárdal.
Csendes erdei tavak fölött szunyoglárvák
féktelentáncú kérdőjelei.

Ugyanoda és ugyanazon szavakhoz menekülök.
Hideg szellő a tenger felől, jégsárkány
nyaldossa tarkóm a tűző napon.
Ingóságaim hűvös lánggal égnek.

Molnár István

C-dur

När han kom ner på gatan efter kärleksmötet
virvlade snö i luften.
Vintern hade kommit
medan de låg hos varann.
Natten lyste vit.
Han gick fort av glädje.
Hela staden sluttade.
Förbipasserande leenden -
alla log bakom uppfällda kragar.
Det var fritt!
Och alla frågetecken började sjunga om Guds
tillvaro.
Så tyckte han.

En musik gjorde sig lös
och gick i yrande snö
med långa steg.
Allting på vandring mot ron C.
En darrande kompass riktad mot C.
En timme ovanför plågorna.
Det var lätt!
Alla log bakom uppfällda kragar.

C-dúr

Hó gomolygott a levegőben
amikor a szerelmi találka után az utcára ért.
Együttlétük alatt
megérkezett a tél.
Fehéren világított az éjszaka.
Örömében sietve lépkedett.
Lejtett az egész város.
Mosolygott mindenki
felhajtott gallérok mögött.
Szabad volt minden!
A kérdőjelek Isten létéről énekeltek.
Úgy vélte.
Egy zene nekilendült
hosszú léptekkel
a kavargó hóban.
Minden a C-hang felé igyekezett.
Egy remegő iránytű a C felé.
Egy óra a kínok fölött.
Minden könnyű!
Mindenki mosolygott felhajtott gallérok mögött.

Skepparhistoria

Det finns barvinterdagar då havet är släkt
med bergstrakter, hukande i grå fjäderskrud,
en kort minut blått, långa timmar med vågor som bleka
lodjur, fåfängt sökande fäste i strandgruset.
En sådan dag går väl vraken ur havet och söker
sina redare, bänkade i stadens larm, och drunknade
besättningar blåser mot land, tunnare än piprök.
(I norr går de riktiga lodjuren, med vässta klor
och drömmande ögon. I norr där dagen
bor i en gruva både dag och natt.
Där den ende överlevande får sitta
Vid norrkenets ign och lyssna
Till de ihjälfrunas musik.)

Hajós történet

Vannak száraz téli napok, amikor a tenger
a hegyi tájak rokona, szürke tollruhában roskadozva,
egy röpke pillanat csupán, hiába próbálják hosszú órás hullámok
sápadt hiúzként a strand homokjában megvetni lábukat.
Egy ilyen napon a hajóroncsok talán fölbuknak a tengerből,
gazdáikat keresik, városok zajába fészkelve, és megfulladt
matrózok szállnak a part felé, pipafüstnél is könnyebben.
(Északon igazi hiúzok járnak, éles karmokkal
és álmodozó szemekkel. Északon, ahol a napok
egy bányában laknak, éjjel-nappal.
Ahol az egyetlen túlélő az északi fény
kemencéjénél ül és a megfagyottak
zenéjét hallgatja.)

Tomas Tranströmer

Midvinter

Ett blått sken
strömmar ur från mina kläder.
Midvinter
Klirrande temburiner av is.
Jag sluter ögonen.
Det finns en ljudlös värld
de finns en spricka
där döda
smugglas över gränsen

Tél derekán

Kék ragyogás
szüremlik a ruhámból.
Tél derekán.
Jég-csörgődobok csörömpölnek.
Szemem behunyom.
Van egy hangtalan világ
van egy rés
ahol a holtakat
átcsempészik a határon.

Tar Károly

Tomas Tranströmer

Den stora gåtan
A nagy rejtély

A 2004-ben megjelent verskötet fordítása a szerkesztői kezdeményezésére az Ághegy műhelyében készült: Békássy Albert, Bengtsson Tar. Benjamin, Bengtsson Tar. Emma, Lipcsey Emőke, Maros Miklós, Molnár István. Neufeld Róbert és Ungváry Tamás segítségével.

A változatokat Gaál Zoltán fordította.

Örnklippan
Sasszírt

**Bakom terrariets glas
reptilerna
underligt orörliga.**

A terrárium üvege mögött
a hüllők
furcsán mozdulatlanok.

**En kvinna hänger tvätt
i tystnaden.
Döden är vindstilla.**

Egy nő ruhát tereget
a csendben.
A halál szélcsendes.

Tar Károly

**I markens djup
glider min själ
tyst som en komet.**

Föld mélyén
siklik a lellem
csendes üstökös.

Fasader
Homlokzatok

I.

**Vid vägs ände ser jag makten
och den liknar en lök
med överlappande ansikten
som lossnar ett efter ett ...**

Az út végén látom a hatalmat
hagymához hasonlít
az arcok rétegeként
leválnak egymásról

II.

**Teatrarna töms. Det är midnatt.
Bokstäver flammar på fasaderna.
De obesvarade brevens gåta
sjunker genom det kalla glittret.**

Tomas Tranströmer

Színházak ürülnek. Éjfél.
Betűk lángolnak a homlokzatokon.
A megválaszolatlan levelek rejtélye
süllyed a jeges csillogásban.

November

November

**När bödeln har tråkigt blir han farlig.
Den brinnande himlen rullar ihop sig.**

Az unott hóhér nagyon veszélyes.
A tüzes mennybolt rágörbült.

Változat::

Az unatkozó hóhér veszélyes.
Magába rogy a tüzes égbolt.

**Knackningar hörs från cell till cell
och rummet strömmar upp ur tjälen.**

Kopogtatás hallszik zárkától zárkáig
és a fagyott földből feltör a tér.

Några stenar lyser som fullmånar.

Kövek fénylenek, mint a telihold.

Tar Károly

Havazik

Snö faller

**Begravningarna kommer
tätare och tätare
som vägskyltarna
när man närmar sig en stad.**

Temetkezések sorjáznak
gyakrabban egyre gyakrabban
miként az útjelzők
midőn közeledsz a városhoz.

**Tusentals människors blickar
i de långa skuggornas land.**

Ember ezrek hunyorognak
a hosszúárnyékos országban.

**En bro bygger sig
långsamt
rakt ut i rymden.**

Egy híd épül
lassan
egyenesen a világűrbe.

Namnteckningar

Jag måste kliva
över den mörka tröskeln.
En sal.
Det vita dokumentet lyser.
Med många skuggor som rör sig.
Alla vill underteckna det.

Tills ljuset hann upp mig
och vek ihop tiden.

Kéziyek

Lépkednem kell
át a sötét küszöbön.
Egy terem.
A fehér okirat fénylik.
Különféle árnyak mozdulnak
Mindenki alá akarja írni.

Fényhez emel
És egybegyűjti az időt.

Változat:
Át kell lépnem
a sötét küszöböt.
Egy terem.
A fehér okirat ragyog.
Sok-sok árnnyal, melyek mozognak.
Alá akarja írni mind.

Haikudikter

Haikuk

I.

**Ett lamakloster
med hängande trädgårdar.
Bataljmålningar.**

Lámakolostor
fényes függőkertekkel.
Csatakép-festmény.

**Hopplöshetens vägg ...
Duvorna kommer och går
utan ansikten.**

Reménytelen út...
Galambok jönnek-mennek,
mind arctalanok.

Változat:
Tört remény fala.
Galambok ki-be járnak,
mind arctalanok

**Tankar står stilla
som mosaikplattorna
i palatsgården.**

Szándék a csendben:
a palota kertjében
mozaikterasz.
Változat:
Megrekedt eszmék,
mint a mozaiklapok
a várudvaron

**Står på balkongen
i en bur av solstrålar –
-som en regnbåge.**

Áll az erkélyen
napfényes kalitkában –
az eső íve.

Változat:
Áll az erkélyen
napsugárkalitkában –
mint a szivárvány

**Gnolar i dimman.
En fiskebåt långt ute- –
trofè på vattnet.**

Dúdol a ködben.
Halászhajó messze kinn –
trófea vízen.

**Glittrande städer:
ton, sagor, matematik –
fast annorlunda.**

Fénylő városok:
hangok, mesék, számtanok –
de mind másképpen.
Változat:
Csodás városok:
hang, mesék és matézis –
másféleképpen

II.

**Rentjur i solgass.
Flugorna syr och syr fast
skuggan vid marken.**

Rénbika fényben.
Legyek zümmögnek folyvást
árny a talajon.

Változat:
Rén tűző napon.
Legyek varrják, rögzítik
földhöz árnyékát

III.

**En pinande blåst
drar genom huset i natt -
demonernas namn.**

Gyötredelmes szél
húz át éjjel a házon –
a neve démon.

**Ruggiga tallar
på samma tragiska myr.
Alltid och alltid.**

Rojtos a talár,
újra és újra ilyen
a tragikus fal.

**Buren av mörkret.
Jag mötte en stor skugga
i ett par ögon.**

Ketrec a sötétben.
Nagy árnnyal találkoztam
némely szempárban.
Változat:
Sötétség szárnyán.
Nagy árnnyal találkoztam
én, egy szempárban

**Novembersolen ...
min jätteskugga simmar
och blir en hägring.**

Novemberi nap...
óriás árnyam úszik
délibábbbá lesz.

Változat:
Novemberi nap.
Óriásárnyékom úszik,
csalóka ködkép

**Dessa milstenar
som gett sig ut på vandring.
Hör skogsduvans röst.**

A mérföldkövek
vándorolni indulnak.
Vadgalamb hallik.

**Döden lutar sig
över mig, ett schackproblem.
Och har lösningen.**

A halál hajol
fölém, ez egy sakkrejtvény.
És megoldható.

Változat:
A halál fölém
hajol, egy sakkprobléma.
Tudja a nyitját.

IV.
**Solen försvinner.
Bogserbåten tittar med
bulldogansiktet.**

A nap eltűnik.
Bulldog képpel nézi a
vontatóhajó.

Változat:
A nap rejtőzik.
Vontatóhajó bámul
bulldogpofával

**På en klippavsats
syns sprickan i trollväggen.
Drömmen ett isberg.**

Lenyesett mondat,
repedés koboldúton.
Az álom jéghegy.

Változat:
Sziklapárkágyon
hézag a varázsfalon.
Jéghegy az álom

**Uppför branterna
under solen - getterna
som betade eld.**

Fel emelkedőn
a nap alatt – a kecskék
tüzet legelnek.

V.
**Och blåeld, blåeld
reser sig ur asfalten
som en tiggare.**

Tomas Tranströmer

És kéktűz, kéktűz
emelkedik az aszfaltról,
miként egy koldus.

Változat:
Kéklő kígyószisz
bukkan fel az aszfaltból,
mint kéregető

**De bruna löven
är lika dyrbara som
dödahavsruddar.**

A megbarnult lomb,
mint Holt-tengeri tekercs
éppolyan érték.

Változat:
Barnuló lombok,
Holt-tengeri tekercshez
hasonlón, drágák

VI.
**På en hylla i
dårarnas bibliotek
postillan orörd.**

Felbontatlanul
bolondok könyvtárpalcán
Biblia hever.

Tar Károly

Tomas Tranströmer

Változat:

Polcon posztilla
a balgák könyvtárában,
érintetlenül

**Kom upp ur kärret!
Malarna skakar av skratt
när furan slår tolv.**

Ki szerelemből!
Nevetés szaggatva ráz
és ver éjféلكor.

**Min lycka svällde
och grodorna sjöng i de
pommerska kärren.**

Szerencsém dagad
és békák kuruttyolnak
pomerán lápon.

**Han skriver, skriver...
lim flöt i kanalerna.
Pråmen över Sryx.**

Ő csak ír, csak ír...
enyv folyik csatornáokban.
Uszály Styx folyón.

Változat:

Ő csak ír és ír.
Enyv folyt a csatornáokban.
Styxen dereglye.

Tar Károly

**Gå tyst som ett regn,
möt de viskande löven.
Hör klockan i Kreml!**

Menj esőhalkan,
susogó lombbal szemben.
Halld a Kreml-órát!

Változat:
Esőhalkan lépj
susogó lombok felé.
Halld a Kreml-órát.

VII.
**Förbryllande skog
där Gud bor utan pengar.
Murarna lyste.**

Zavaros erdő
ott ingyen lakik az Úr.
Falak ragyogtak.

Változat:
Bűvös erdőn, hol
Isten pénztelen lakik.
falak ragyogtak.

**Krypande skuggor ...
Vi är vilse i skogen
i murklornas klan.**

Tomas Tranströmer

Talpnyaló árnyak...
Tévelygünk az erdőben
gáncsfalak között.

Változat:
Kúszó árnyékok...
Tévelygünk a vadonban
kucsmagombák közt.

**En svartvit skata
springer envist i sick-sack
tvärs över fälten.**

Kétszínű szarka
makacsul fut cikkcakkban
rézsút a térrel.

Változat:
Fekete-fehér
szarka futkos cikkcakkban,
át a mezőkön

**Se hur jag sitter
som en uppdragen eka.
Här är jag lycklig.**

Nézd, hogyan ülök,
partra húzott ladikként.
Itt vagyok boldog.

Tar Károly

**Alléerna lunkar
i koppel av solstrålar.
Ropade någon?**

Fasor poroszkál
napsugaras kévében.
Kiállt valaki?

Változat:
Sugárpórázon
fasorok bandukolnak.
Ember kiáltott?

VIII.
**Gräset reser sig -
hans ansikte en runsten
upprest till minne.**

Fű magasodik –
arca rúnírásos kő
emlékutazás.

Változat:
A fű magaslik –
arca rúnával rótt kő,
emléknek szánva

**Här finns en mörk bild.
Övermålad fattigdom,
blommor i fångdräkt.**

Tomas Tranströmer

Itt egy sötét kép.
Szegényesen átfestett,
rabruhavirág.

Változat:
Ím egy sötét kép.
Átmázolt nyomorúság,
virág rabmezben.

IX.
**När stunden kommer
vilar den blinda vinden
mot fasaderna.**

Ha jön az óra
megnyugszik majd a vak szél
homlokzatokon.

Változat:
Ideje eljön,
lenyugszik majd a vak szél
a homlokzaton

**Jag har varit där -
och på en vitkalkad vägg
samlas flugorna.**

Ott járkáltam én –
fehérre meszelt falon
hol legyenek gyűlnék.

Tar Károly

Tomas Tranströmer

Változat:

Megfordultam ott –
fehérre meszelt falon
legyek nyüzsögnek.

**Just här brann solen ...
En mast med svarta segel
från för längesedan.**

Épp nap éget itt...
Sötétvitorlás árboc
a régen múltból.

Változat:

A nap itt lángolt.
Sötétvitorlás árboc
régmúlt időkből.

**Håll ut nakna!gal!
Ur djupet växer det fram --
vi är förklädda.**

Less fülemület!
A mélységből növekszik –
létünk álcázott.

Változat:

Tarts ki, csalogány!
A mélyből nő majd elő –
álruhát hordunk

Tar Károly

X.

**Döden lutar sig
och skriver på havsytan.
Kyrkan andas guld.**

Hajol a halál,
és tengerszínére ír.
Templom aranylik.

Változat:
Tenger színére
ír a halál. A templom
aranyat légzik.

**Det har hänt något.
Månen lyste upp rummet.
Gud visste om det.**

Ráakaszkodott.
Hold ragyogja a szobát.
Isten tudta ezt.

Változat:
Valami történt.
A szobát holdfény lepi.
Isten tudta ezt.

Tomas Tranströmer

**Taket rämnade
och den döda kan se mig.
Detta ansikte.**

Repedt a tető,
és a halott rám nézett.
Ez az ő arca.

Változat:
A tető hasadt,
a halott láthat engem.
Ez az ábrázat

**Hör suset av regn.
Jag viskar en hemlighet
för att nå in dit.**

Eső ver, hallom.
Én egy titkot sugdosok,
hogy beléd jusson.

**Scen på perrongen.
Vilken egendomlig ro -
-den inre rösten.**

Peronjelenet.
Mily sajátos nyugalom
e benső beszéd.

Tar Károly

XI.

**Uppenbarelse.
Det gamla äppelträdet.
Havet är nära.**

Kinyilvánítás.
Az öreg vadalmafa.
Közel a tenger.

Változat:
A vén almafa
csodálatos jelenség.
Közel a tenger.

**Havet är en mur.
Jag hör måsarna skrika -
de vinkar åt oss.**

A tenger egy fal.
Hallom sirály sikolt –
integet nekünk.

**Guds vind i ryggen.
Skottet som kommer ljudlöst -
-en alltför lång dröm.**

Isten hátszele.
Lövés jön hangtalanul -
túl hosszú álom.

Tomas Tranströmer

**Askfärgad tystnad.
Den blå jätten går förbi.
Kall bris från havet.**

Hamuszínű csend.
A kék óriás elmegy.
Hideg tengerszél.

Változat:
Hamuszínű csend.
Átvonul a kék óriás.
Hűvös fuvallat.

**Stor och långsam vind
från havets bibliotek.
Här får jag vila.**

Nagy és lassú szél
a tenger könyvtárában.
Nyugalmam itt él.

**Människofåglar.
Äppelträden blommade.
Den stora gåtan.**

Embermadarak.
Virágzott az almafa.
Ez a nagy rejtély.

*

Tar Károly

Utószó

*„A cél, a hegycsúcs, a siker már közel volt, de a nagy kő akkor ismét visszagördült.
És Sziszfusz fogát összeszorítva, ismét nekilendült.”.*

Ha nem is pontosan úgy, mint Sziszfusz de mégsem túl messze az ő frusztrációjától, érezhette magát mindenki, akinek e kötethez, a hozzá kötődő munkához köze volt. Mindenki megtette a magáét az biztos. De sokaknak küzdenie kellett, sokaknak ismét neki kellett fogni a feladat megoldásának. Másoknak, akiknek a feladat kulturális része jutott osztályrészül talán kicsit könnyebb volt a dolguk de frusztrációt bizonytalansággal ők is éreztek miközben értékes munkájukat végezték. És lám, senki sem csüggedett!

Ez az erény, a csüggedetlenség, mindannyiunkban megvolt de főképpen talán a projekt primusz motorjában, Tar Károlyban. És én, aki az ő munkálkodását a távoból figyeltem, talán ezt a tulajdonságot csodálom benne legjobban, ez volt az ami a sikerben, a könyv létrejöttében a legnagyobb szerepet játszotta. Csodálom őt ezért, de csodálom a fordítókat is, Thinsz Gézát, Mervel Ferencet, Sulyok Vincét, Molnár Istvánt, Lipcsey Emőket és mindazokat, akiknek kijutott az irodalmi elismerés, Tomas Tranströmer verseinek fordítása.

Megpróbáltam a magam módján hozzájárulni a kötet megszületéséhez. Visszafogtam a svéd kultúrélet, enyhén szólva langyos érdeklődése miatt érzett indignációm, és olyan igazi svéd hanghordozással hozakodtam leveleimben a különböző kulturális szervekhez, amelyet ott elfogadtak anélkül, hogy ránk, magyarokra különösebben megharagudtak volna. És talán éppen ezért, a visszafogott hanghordozás miatt, gondolták azt, hogy ilyen kedves, szelídhangú embereknek nem is kell adnunk semmit, mert ők úgysem fognak ezért ránk megharagudni. Talán jobb eredményt értünk volna el velük, ha egy kicsit felemeljük a hangunkat.

Neufeld Róbert

Tomas Tranströmer

Node seba! Volt szándék, volt lendület, de nem volt csüggedés. És mindennek köszönhetően megszületett ez a kötet: a 2011-es Nobel-díjas Tomas Tranströmer válogatott verseit most már magyarul is olvashatják a modern poétika kedvelői.

Thinsz Géza volt az, aki a „kultúrbro” kifejezést a világra hozta (bro = híd), aki a kifejezést magára és minden más kétnyelvű alkotóra értette. Elmondhatjuk magunkról, és szemünket nem lesütve, hogy ezzel a kötettel bebizonyítottuk, hogy igenis két kultúrának vagyunk a hordozói, hidat képez mindegyikünk az irodalom hatalmas folyama felett, amely a két kultúra között hömpölyög. Géza, ha lenéz ránk az égből, bizonytalán elégedetten mosolyog. De lehet, hogy Tomas Tranströmer is mosolyra húzza a száját, ha éppen felnéz az égre és ott költőtársát véli felfedezni. És talán kicsit még szélesebben mosolyog, annak tudatában, hogy verseiből magyar nyelven is született egy kötet.

E könyvet sokak tudása, szorgalma és nemes célkitűzése hozta létre. Te, aki átolvastad, ebből kaptál nem kis ízelítőt, ettől lettél gazdagabb.

Neufeld Robert

Slutord

"Målet, bergstoppen, framgången syntes nära men stenbumlingen rullade ner igen. Sisifos knep ihop tänderna och började från början".

Om än inte som Sisifos men ändå inte så långt från hans frustration måste alla ha känt av, alla som var med att skapa detta band, denna samling av översättningar. Alla gjorde sitt med den äran, så långt är det klart. Men många måste kämpa sig fram, många måste börja på nytt, precis som mytologins hjälte. De, vilka hade fått den kulturella delen att ta hand om, alltså själva översättningen, hade det

Neufeld Róbert

Tomas Tranströmer

kanske lite lättare, men lite frustration kände nog även dessa, medan de arbetade med sitt värdefulla uppdrag. Och se! Ingen av dem tröttnade.

Detta, att inte tröttna, att kämpa vidare satt i oss alla men kanske allra mest i Károly Tar, projektets primus motor. Och jag, som hade följt hans engagemang från långt håll, beundrar denna hans egenskap mest av alla. Att inte ge upp. Det var väl egentligen den avgörande faktorn för bandets tillblivelse. Jag beundrar honom men jag beundrar lika mycket alla dem, vilka hade översatt dikterna, Emöke Lipcsey, Vince Sulyok, Ferenc Mervel och alla de andra som hade fått privilegiet att få översätta Tomas Tranströmers dikter.

För min egen del försökte jag bidra. Återhållsamt, med väl valda ord för att motsvara de svenska förväntningarna vid sådana tillfällen, nalkades jag Makten, dem som håller i pengarna. Det visade sig att deras intresse för saken var ljust, samtidigt som de nog uppskattade den ton med vilken de blivit tilltalade. Och det var kanske just på grund av tonen valde de att avstå från att stötta det ädla försöket. De menade kanske att folk, dessa ungrare, som kan ta till så välvalda ord, var snälla nog att inte bli förargade när deras sak lades åt sidan. Kanske hade det gett ett annat resultat om vi hade höjt rösten en aning i stället.

Men vad spelad det för roll nu!? Vi hade avsikten, målet och schvunget. Och vi tröttnade inte! Tack vare allt detta blev bandet till, dikter av Tomas Tranströmer, 2011 års Nobelpristagare kan nu läsas även på ungerska.

Géza Thinsz präntade uttrycket "Kulturbro". Han kallade sig själv så men menade att alla som skapade på två språk var sådana broar. Uttrycket passar också väl in på oss, vilket vi visar även med detta band. Vi visar att vi också är kulturbroar, att vi spänner över litteraturens breda flod och förbinder dess båda stränder, till båtnad för kulturen. När Géza ser ner på oss från sin himmel, ler han kanske belåtet, och det kan tänkas att när Tomas Tranströmer tittar upp mot det blå, så ler han också när han tycker sig kunna se en skymt av sin

Neufeld Róbert

diktarkollega där uppe. Och vem vet? Hans leende blir kanske än bredare när han nu vet att hans dikter hade fått plats även i det ungerska språket.

Detta band blev till genom mångas ansträngningar, mångas kompetens, mångas flit och ädla målsättning. Du läsare som har bläddrat igenom det, fick ett smakprov av detta och blev kanske lite rikare, kulturellt sett.

Robert Neufeld

Tomas Tranströmer

Tartalom

Innehåll

Előszó - Förord 5

Lipcsey Emőke: Csend ég és víz között — Látogatás
Tomas Tranströmernél 9

Emőke Lipcsey Andersson: Tystnad mellan himmel och vatten- Ett besök hos Tomas Tranströmer— Översättning av
István Molnár-17

Thinsz Géza fordításai

Hommages - Hommage 28

Ensamhet - Magány 30

Sommarslätt - Nyári síkság 32

Nattjour - Éjjeli ügyelet 34

Hemligheter på vägen - Titok az úton 35

Lamento - Lamento 37

Från berget - A hegyről 38

Allegro - Allegro 40

Den halfärdiga himlen - A félkész ég 42

Elegi - Elégia 46

Mervel Ferenc fordításai

Storm - Vihar 47

Kväl - morgon - Este- reggel 48

Upprörd meditation – Felindult meditáció 49

Dygnkantring - Reggelbe forduló ég 50

En vinternatt -Téli éjszaka 51

Krön - Csúcsok 53

Om historien -A történelemről 54

I arebetets utkanter - A munka peremvidékén 56

Den skingrade församlingen - Szétoszlott gyülekezet 58

Postludium - Postludium 60

Tomas Tranströmer

Air mail - Légiposta 61
April och tystnad - Áprilisi csönd 63

Sulyok Vince fordításai

Sammanhang—Összefüggés 64
Kyrie - Kyrie 65
Ansikte mot ansikte - Szemtől szembe 66
Andrum juli - Július haladéka 68
Efter en lång torka- Hosszú szárazság után 70
Nittonhundraåttio—Ezerkilencszáznyolcvan 72

Borg Ágnes fordításai

Romanska bågar - Boltívek 73
Minnena ser mig - Emlékek figyelnek engem 74
Stationen - Az állomás 75

Kovács katáng Ferenc fordításai

Svar på brev - Válaszlevél 768

Molnár István fordításai

Alkaiskt - Alskaikus 78
C-dur - C-dúr 79
Skepparhistoria - Hajós történet 81

Tar Károly fordításai

Midvinter—Tél derekán 82
Den stora gåtan - A nagy rejtély
Örnklippan - Sasszirt 83
Fasader -Homlokzatok 84
November - November 85
Snö faller - Havazik 86
Namnteckningar - Kézjegyek 87
Haikudikter - Haikuk 88

Utószó - Slutord 105